

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Eripedagoogika õppekava

Merili Tšernjavski

HEV-KOORDINEERIJAJA ISIK JA ÜLESANDED

bakalaureusetöö

Juhendaja: Jaan Kõrgesaar

Läbiv pealkiri: HEV-koordineerija isik ja ülesanded

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Jaan Kõrgesaar (ped.kand.)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Pille Häidkind (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2013

Kokkuvõte

Alates 2011. aasta 1. septembrist peab igas Eesti koolis keegi koordineerima hariduslike erivajaduste alast tööd. Uurimustöö eesmärk oli selgitada välja, kes määrati HEV-koordineerijaks, kas esialgne määramine kestab ja kuidas edeneb HEV-alane rollijaotus. Töö hüpoteesiks on, et HEV-koordineerijaks määrati sagedamini õppealajuhataja kui eripedagoog (logopeed), v.a. neis koolides, kus HEV-koordineerija toimis sisuliselt enne 01.09.2011.

Kümne Eesti kooli dokumentide analüüs näitas, mil määral kattuvad PGS-i ja koolide kodulehekülgedelt leitud HEVKO tööülesanded. Enamus seadusjärgseid ülesandeid on loetletud, samas ei olnud üheski koolis nimetatud kõiki PGSi järgseid HEVKO tööülesandeid.

Intervjuudest kahe kooli direktori, õppealajuhataja, eripedagoogi ja sotsiaalpedagoogiga selgus, et mõlemas koolis valiti HEVKO-ks sotsiaalpedagoog ja esialgne määramine kestab, tööjaotus kulgeb edukalt. Hüpotees, et HEVKO-ks määrati esitsa sagedamini õppealajuhataja kui eripedagoog (logopeed) sai ühel juhul kinnitust, teisel mitte. HEVKO-ks määrati mõlemas koolis sotsiaalpedagoog, mitte õppealajuhataja, eripedagoog ega logopeed, aga koolis A toimis HEVKO sisuliselt enne 01.09.2011.

Abstract

Beginning from 1 September 2011 it has been mandatory for every school in Estonia to install an individual to coordinate work on special educational needs (SEN). The objective of this study was to explore who was installed as the SEN-coordinator (SENCO), whether the initial instalment was still in place and how the division of SEN-related duties was done. The study hypothesis was that most frequently it was the director of studies or a special education teacher (speech therapist) who was installed as the SENCO, except in those schools where a SENCO had been effectively in operation before 1 September 2011.

An analysis of documents from ten schools in Estonia revealed the degree of coincidence between the duties of SENCOs as specified in the Basic Schools and Upper Secondary Schools Act (BSUSSA) as found on the schools' webpages. While the schools listed most of the SENCO duties pursuant to the BSUSSA, none specified all of them.

It appeared from interviews with the headmasters, directors of studies, special education teachers and social educators that in both schools a social educator was chosen to act as SENCO, the initial instalment was still in place and the division of the duties was successful. The hypothesis that the director of studies as a special education teacher (speech therapist) is initially most often appointed as SENCO was confirmed in one case but not in the other. In both schools, the social educator was appointed as SENCO rather than the director of studies, special education teacher or the speech therapist; in School A, however, a SENCO had been effectively in operation before 1 September 2011.

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
Praktiline lähtekoht.....	5
Ülevaade uurimustest.....	5
HEV õpilase koostöö meeskond.....	7
PGS-i järgsed juhised HEVKO ülesannetele.....	8
Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid.....	9
Metoodika.....	10
Valim.....	10
Mõõtvahendid.....	10
Protseduur.....	12
Tulemused.....	13
HEVKO tööülesannete võrdlus.....	13
Intervjuude tulemused.....	14
Arutelu.....	20
Tänuõnad.....	24
Autorsuse kinnitus.....	24
Kasutatud kirjandus.....	25
LISAD.....	27
LISA 1 Intervjuu – Kool A direktoriga.....	27
LISA 2 Intervjuu – Kool A õppealajuhatajaga.....	30
LISA 3 Intervjuu – Kool A eripedagoogiga (1).....	33
LISA 4 Intervjuu – Kool A eripedagoogiga (2).....	36
LISA 5 Intervjuu – Kool A sotsiaalpedagoog HEVKO-ga.....	39
LISA 6 Intervjuu – Kool B direktoriga.....	43
LISA 7 Intervjuu – Kool B õppealajuhatajaga.....	46
LISA 8 Intervjuu – Kool B eripedagoogiga.....	49
LISA 9 Intervjuu – Kool B sotsiaalpedagoog HEVKO-ga.....	52
LISA 10 Intervjuu – Kool A direktori ja õppealajuhatajaga, kool B sotsiaalpedagoog HEVKO-ga.....	55

Sissejuhatus

Praktiline lähtekoht

Kehtiva Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (edaspidi PGS) § 47 lõike 2 alusel määrab kooli direktor haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija (edaspidi HEVKO). Säte jõustus hiljemalt 2011. aasta 1. septembriks.

HEVKO ülesanded sätestab PGS järgmiselt. HEVKO toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega (PGS § 47 lõige 4). HEVKO ülesandeks on ka meetmete rakendamise perioodi lõpul hinnata koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega meetme tulemuslikkust ning teha ettepanekuid vanemale ja vajaduse korral kooli direktorile edasisteks tegevusteks (PGS § 48 lõige 5).

Seadusesätte kehtimisest möödunud poolteise aastaga peaks Eesti koolides olema välja kujunenud esialgne rollijaotus. Mistahes haridusuuenduste kogemus, HEVKO osas ka teiste riikide praktika osutab, et rollijaotus ei pruukinud kulgeda segadusteta. Uurimisprobleemiks on välja selgitada, kuidas kujunes seadusejärgne hariduslike erivajadustega seotud rollijaotus.

Ülevaade uurimustest

Uurimused. Suurbritannias on HEVKO ajalugu tunduvalt pikem kui meil, sealsetes koolides on HEVKO roll arenenud alates selle loomisest peale 1994. aastast. 1994. aasta koodeks määras, et kõik koolid peavad määrama spetsialist õpetaja koordineerima erivajadustega õpilaste haridust ja seda rolli ja vastutust kannab HEVKO. 1998. aastal andis Õpetajate koolitusagentuur välja ka vastava rahvusvahelise standardi. Rahvusvaheline standard mõjutas HEVKO rolli, nõudes vastava kogemuse ja koolitusega õpetajaid, kuigi ei taganud HEVKOle iseenesest juhirolli koolis (Mackenzie, 2007). Alates 2001. aasta koodeksi vastuvõtmisest on seadusandluse ja poliitika arendus muutnud HEVKO rolli. Näiteks oli märkimisväärne see, et HEVKO-d pidid kuuluma kooli juhtkonda (Mackenzie, 2007). Kuigi HEVKO roll on dramaatiliselt muudetud, siis koolid on need, kes peavad mõistma selle rolli parameetreid ja üle mõtlema rolli ja vastutuse kogu juhtkonnas, kes töötavad erivajadustega õpilastega (Szwed, 2007).

Isegi enne rolli formaliseerimist olid paljud koolid määranud juhtkonna liikme, kes koordineeris hariduslike erivajadustega õpilaste õpet (Morefood, 2012). Inglismaa valitsuse poolt kooskõlastatud katse on aga kaasa aidanud HEVKO definitsiooni ja rolli jätkuvale selgitamisele. Praegune ametlik seisukoht ütleb, et HEVKO peaks aina enam olema valmis arendama tiimi, lähenedes koos õpetajatega hariduslikele erivajadustele, seadma sihte, hindama erivajadusliku õppe sekkumist ja veenma erivajadustega noori omandama haridust (Pearson, 2010).

HEVKO rollis on suured varieeruvused. Seda nii aja kulutamises rollile kui ka kohustuste täitmisel. Szwedi uurimuse järjekindel leid oli see, et paljud HEVKO-d on ühtlasi täiskohaga õpetajad. Szwed leidis veel, et aeg, mida rollile kulutatakse varieerub. Nagu võis arvata, kulus suuremates koolides HEVKO rollile rohkem aega kui väiksemates koolides, samas ei olnud ajakulu otseselt seotud erivajadustega õpilaste arvuga (Mackenzie, 2007).

Derrington märkas kolme mustrit HEVKO rollis. Esimene lähenemine on see, et HEVKO hoiab alles olulise mahu õpetaja koormust, kui HEVKO ülesandeid täidetakse väljaspool koolitunde. Teine lähenemine: et HEVKO on vähendanud õpetamiskoormust, võtmaks kanda koodeksijärgse vastutuse. Kolmas rolli interpretatsioon on niisugune, et HEVKO hoiab alles õpetamiskoormuse, jagades koodeksi järgseid kohustusi kolleegidega (Mackenzie, 2007).

Mõnedki Ühendkuningriigis sooritatud uurimused on identifitseerinud lahknevusi ametliku positsiooni ja tegeliku koolikorralduse vahel (Pearson, 2010). Mõni autor ei peagi otstarbekaks kirjutada koolidele ette, kuidas jaotada ja toetada HEVKO rolli (Szwed, tsit Pearson, 2010, järgi).

HEVKO rolli ebaselgusele osutavad mitmed uurimused (Rosen, 2011). Kearnsi 2003. aastal tehtud uurimuses osutasid HEVKO-d vähesele selgusele nende rolli ja positsiooni osas. Seda segadust suurendavat osalejate teised, kaasnevad rollid (Rosen, 2011). Koordineerija rolli on kirjeldatud kui õpetaja, konsultandi, edendaja, korraldaja ning peamiselt kui erivajadustega õpilaste eestkõneleja oma (Bines, tsit Rosen, 2011, järgi).

Veidi üle poole põhikooli HEVKO-dest olid Lewise, Neilli ja Campelli (1997) uuringu järgi täiendavate kohustustega klassiõpetajad. Kolmandik algkooli HEVKO-dest olid direktorid või õppealajuhatajad. On põhjust küsida, kas HEVKO rolli on mõjutanud ka praktika. Vastus sellele küsimusele osutus jaatavaks, kui võrd arvesse võetakse seost kooli suuruse, HEVKO positsiooni ja õpilaste arvuga, kellel on hariduslikud erivajadused. Peaaegu iga kuues algkooli-HEVKO töötas õpetajana osakoormusega. Samasuguse osakaalu tuvastas Roehampton (Roehampton, tsit. Lewis, Neill, Campell, 1997), mis lubab oletada näitaja

usaldusväärst. Nii Lewise, Neilli ja Campelli kui ka Roehamptoni uuringutes avaldus erinevusi alg- ja keskkooli HEVKO-de osas. Ligi kaks kolmandikku keskkooli HEVKO-dest olid hariduslike erivajaduste spetsialistid, kelle muudki tööalased kohustused seostusid hariduslike erivajadustega (Lewis, Neill, Campell, 1997).

HEVKO-d ise näevad end nende õpetajatest kolleegide silmis kui “tuletõrjujaid”, kes reageerivad, et minimeerida väljakutseid, mis on seotud hariduslike erivajadustega õpilastega. Laytoni intervjuudes HEVKO-dega oli see mõnikord küüniliselt väljendatud, näiteks “Meilt oodatakse töötamist raskete lastega, et nad oskaksid käituda enda õpetajatega tundides kui ka mujal, minult oodatakse olemast hea probleemide lahendaja, lausa võlukepik”. Laytoni uurimusest selgub, et HEVKO-lt oodatakse vastutust igale üksikisiku, ressursi või olukorra osas, mida võiks liigitada rubriiki “hariduslikud erivajadused” (Layton, 2005).

Vanemlik ootus on, et HEVKO teab kõike, tagab nende lastele asjakohase toetuse ja õpetuse (Layton, 2005). Raskused võivad tekkida siis, kui vanemad ei mõista, et HEVKO on tasakaalustamas konkureerivaid vajadusi ja seda tuleb teha kooli kui terviku osas. Vanemad näevad eeskätt seda, mida koolis on nimelt nende lapsega tehtud või tegemata jäetud. HEVKO on sageli see, kes peab sobitama ootused, mis võivad aega ja ressursse arvestades olla ebareaalsed (Farell, 1998).

Laytoni 2005. aasta uurimuse järgi HEVKO-d ei usu, et võtmeinimesed ja asutused näeks neid juhirollis, kuigi paljud ootavad neilt juhtimist hariduslike erivajaduste osas (Layton, 2005). Morewood mainib, et on oluline meelde jätta, et HEVKO roll areneb (Morewood, 2012). On oluline, et koolid mõtleksid uuesti läbi nende struktuurid ja praktika erivajadusliku hariduse valdkondades, mis vajavad koordineerimist ja veenduksid, et see on terve kooli kohustus (Szwed, 2007).

Kokkuvõtlikult saab osutada, et Suurbritannias on HEVKO paarikümneaastase ajaloo jooksul muutunud õigusruum ning püsib varieeruvus HEVKO rolli ja selle täitjate osas.

Eesti uurimused. Kuna Eestis on HEVKO määramine ja töö veel algusjärgus, siis sellel teemal Eestis uurimusi läbi viidud ei ole. See selgitab väga hästi ka minu uurimustöö valikut.

HEV õpilase koostöö meeskond

Mõnikord erinevad lapsed sedavõrd, et nende arenguvajadusi on nn tavaolukorras keeruline rahuldada. Selliseid erinevusi nimetatakse erivajadusteks. Erivajadusi, mis ilmnevad koolieas, nimetatakse hariduslikeks erivajadusteks (Kõrgesaar, 2002). Erivajadustega tegeleb

arenenud riigi tavakoolis mitu inimest. Kindlasti klassiõpetaja, kes märkab ja informeerib oma tähelepanekutest. Mõnes koolis on olemas ka abiõpetajad. Abiõpetaja järgib põhiõpetaja antud juhtnööre ja püüab fikseerida edusamme. Lisaks on koolides tugispetsialistid. Kui vastav spetsialist koolist puudub, tuleb vajalik teenus tellida (Kõrgesaar, 1999). Korratagu, et alates 2011. septembrist on Eesti koolides ka HEVKO. HEV-õpilased kasutavad ka erinevaid kooliväliseid teenuseid. Nendeks võivad olla näiteks taastusravi-teenused või erinevad uuringud diagnoosi täpsustamiseks. Kõige selle juures on oluline teabe liikumine rehabilitatsiooniasutuste ja teiste teenusepakkujate vahel. Kõrgesaar rõhutab ka info liikumist vanematele. Lapsevanem on sageli HEV-sekkumise alal väga suur osaline, sekkumised on sageli edutud kui lapsevanem ei osale koostöös (Kõrgesaar, 1999).

HEV lapse toetamine on meeskonnatöö. Meeskonnatöö korraldamise juures peab jälgima, et säiliks seos eesmärgi (lapse arengu toetamine), abinõude (kuidas seda tehakse) ja tulemuste (kuivõrd olukord paraneb) vahel (Häidkind, Kuusik, 2009). Kõiges selles on oluline roll kanda HEVKO-l. Häidkind ja Kuusik (2009) toovad välja, et lapse abistamine ja arendamine ei seisne ainult arsti diagnoosis. Oluline on pöörata tähelepanu lapse olemasolevate oskuste hindamisele, keskkonna võimaluste arvestamisele ja koostööle täiskasvanute vahel.

PGS-i järgsed juhised HEVKO ülesannetele

Kehtiv PGS annab üldised juhised HEVKO määramiseks ja ülesannete seadmiseks:

(3) Direktor määrab isiku, kelle ülesandeks on haridusliku erivajadusega õpilase õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, andekate õpilaste juhendajate ja õpetajate vahel (edaspidi haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija).

4) Haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega. (PGS § 47 lõige 3 ja 4)

(5) Meetmete rakendamise perioodi lõpul hindab haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega meetme tulemuslikkust ning teeb ettepanekud vanemale ja vajaduse korral kooli direktorile edasisteks tegevusteks: meetme rakendamise lõpetamine; meetme rakendamise jätkamine samal või tõhustatud viisil; meetme vahetamine või muu meetme lisamine; täiendavate uuringute teostamine, eriarsti, erispetsialisti või nõustamiskomisjoni poole pöördumise soovitamine (PGS § 48 lõige 5).

(2) Õppe korraldamisel ja meetmete rakendamisel nõustamiskomisjoni soovitude kohaselt jätkatakse õpilase arengu ja toimetuleku jälgimist. Nõustamiskomisjoni määratud tähtaja lõppemisel või vähemalt korra õppeaastas hindab haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega nõustamiskomisjoni soovitatud õppekorralduse või meetmete rakendamise mõju õpilase arengule ja toimetulekule ning teeb selle põhjal ettepanekud edasiseks tegevuseks, sealhulgas täiendavate uuringute läbiviimiseks või uute soovitude saamiseks nõustamiskomisjoni poole pöördumiseks (PGS § 49 lõige 2).

Kirjeldatud sätteid on tõlgendanud Salumaa ja Talvik (2012). Nad osutavad järgmist. HEVKO tegeleb juhtumitega, mis tulenevad PGS-i §-dest 46-54. Tugimeetmetest tegeleb HEVKO individuaalse õppekava, pikapäevarühma ja õpilaskodudesse vastuvõtmise, tugispetsialisti teenuse osutamise, õpilase käitumisprobleemidega või kasvatusraskustega õpilaste klassi üleviimise rakendamisega (Talvik, Salumaa, 2012, lk. 13). Talvik ja Salumaa peavad vajalikuks rõhutada, et HEVKO ise ei ole PGSi kohaselt tugispetsialist, vaid koostöö koordineerija tugispetsialistide vahel. Koordineerija peaks autorite hinnangul olema kas õppealajuhataja või direktor. HEVKO peab vajadusel korraldama operatiivseid koosolekuid, kus osalevad nii õpetajad kui ka tugispetsialistid, jagama neile ülesandeid ja kontrollima ülesannete täitmist. Kui HEVKO on mõni muu kooli töötaja, peaksid kõikide õpetajate ja tugispetsialistide töölepingud sisaldama kohustust täita HEVKO korraldusi. Oluline on sel juhul ka õppealajuhataja ja direktori täielik toetus (Talvik, Salumaa, 2012, lk. 14).

Talvik ja Salumaa jagasid PGSi järgsed HEVKO tööülesanded viieks etapiks (Talvik, Salumaa, 2012, lk. 15). Võrdleme neid käesolevas töös kogutud materjaliga sobivates arutelu alalõikudes.

Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Uurimuse eesmärk on selgitada välja, kes määrati HEV-koordineerijaks, kas esialgne määramine kestab ja kuidas edeneb HEV-alane rollijaotus.

Töö hüpoteesiks on, et HEV-koordineerijaks määrati esiotsa sagedamini õppealajuhataja kui eripedagoog (logopeed), v.a. neis koolides, kus HEV-koordineerija toomis sisuliselt enne 01.09.2011. Eeldasime, et kaalutakse ülesannete esialgse jagamise ümbermängimist, kui HEV koormus tundub õppealajuhatajale ülemäärane.

Metoodika

Uurimus jagunes kolme etappi. Esimeses võrreldi HEVKO ülesandeid, analüüsis dokumente. Teises intervjueriti kahe kooli pedagooge üksikhaaval. Viimane etapp oli fookusgrupi intervjuu nendesamade pedagoogidega.

Valim

Võrdluse valim on mittetõenäosuslik mugavusvalim. Valimis on 10 kooli, kelle kodulehekülgedelt leiti infot HEVKO tööülesannete kohta.

Teise etapi valim on samuti mittetõenäosuslik mugavusvalim. Valimis on kaks tavakooli, kes mõlemad olid valmis koostööks. Ühest koolist direktor, õppealajuhataja, sotsiaalpedagoog ja 2 eripedagoogi. Teisest koolist direktor, õppealajuhataja, sotsiaalpedagoog ja eripedagoog. Valimis on direktorid, sest PGSi järgi 1.septembriks 2011 pidi direktor määrama ametisse hariduslike erivajaduste õppe koordineerija. Õppealajuhatajad ja eripedagoogid on valitud valimisse tulenevalt uurimustöö küsimusest, et HEV-koordineerijaks määrati esialgselt õppealajuhataja kui eripedagoog (logopeed), v.a. neis koolides, kus HEV-koordinaator toimus sisuliselt enne 01.09.2011. Sotsiaalpedagoogid lisandusid valimisse põhjusel, et kui koolidega kontakteeruti, siis tuli vestlustest välja, et HEV-koordineerijaks on mõlemas koolis valitud sotsiaalpedagoog.

Kolmanda etapi valim on ka mittetõenäosuslik mugavusvalim. Valimis on kooli A direktor ning õppealajuhataja ja kooli B sotsiaalpedagoog/HEVKO. Algselt pidi olema ka kooli B eripedagoog, aga kahjuks ei olnud tal võimalik intervjuule kohale tulla.

Mõõtvahendid

Esimeses etapis analüüsiti dokumente, võrreldes valimis olevate koolide HEVKO tööülesannete kattuvust PGS-is sätestatud ülesannetega.

Teises etapis viidi kõigi valimisse kuuluvate pedagoogidega läbi poolstruktureeritud intervjuu. Poolstruktureeritud intervjuu võimaldab koguda nii täpset informatsiooni ette valmistatud teemade ja küsimustega kui ka täpsustusi ja andmeid, mida uurija võib olla ise küsida ei oskaks. Intervjuuks ettevalmistatud küsimused:

1) Kes määrati HEVKO-ks 1. septembriks 2011?

- 2) Milliseid kaalutlusi peeti valikut tehes silmas? Hinnake kolme palli süsteemis (1punkt – mõjutas vähe, 3 punkti - mõjutas palju)
- kuulumine kooli juhtkonda
 - töökoormus võimaldas
 - pädevus HEV alal
 - head koostöösuhted nõustamiskomisjoniga
 - muud kaalutlused (täpsustada missugused)
- 3) Kuidas kujunes HEVKO määramise järgne tööjaotus?
- Kui sageli põrgati segadustele, siis kas
 - 1-2 korda
 - 3-4 korda
 - 5 ja enam
 - mitte kordagi
- 4) Palun kirjeldage, kuidas edenes/edeneb HEV alane tööjaotus? Hinnake kolme palli süsteemis (1 punkt – vähe edukas, 3 punkti - väga edukas)
- esimesel poolaastal
 - teisel poolaastal
 - praegusel õppeaastal
- 5) Mil määral on HEVKO esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?
- Kui ei ole, siis mis on muutunud? Miks muutus?
- 6) Mil määral on jäänud püsima esmane tööjaotus?
- Kui ei ole, siis miks? Kaua püsis? Mis on muutunud?
- 7) Kas valitud HEVKO on jäänud samaks?
- Kui on muutunud, siis miks? Kui kaua püsis esimesena määratu? Kellele ülesanne edasi anti?
- 8) Kelle tööülesandeks on EHISe täitmise hariduslike erivajadustega laste osas?
- Kui sekretäri, siis kas ta saab andmed HEV-koordineerijalt? Kas keegi veel on kaasatud? Kes?
 - Eripedagoog
 - Õppealajuhataja
 - Direktor
 - Lapsevanem(ad)
 - Sotsiaalpedagoog
 - Koolipsühholoog

vii) Klassiõpetaja

viii) Aineõpetaja

ix) Keegi muu (täpsustada)

9) Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse?

Kolmandas etapis viidi läbi fookusgruupiintervjuu, et saada juurde täiendavat informatsiooni. Intervjuuks ettevalmistatud küsimused:

1) Kuidas ja kelle osalusel kujunevad sügiseti meetmete rakendamised (abistamisotsused)?

a) kes osalevad ühisaruteludel?

b) kuidas keegi panustab?

c) Kui palju mahub/võetakse individuaalõppele?

d) Kui palju rühmaõppesse?

e) Kas abistamine (õpe) toimub tundide ajal või peale tunde?

2) Kes veenab/soovitab lapsevanemaid

a) taotlema HEV staatust?

b) pöörduma nõustamiskomisjoni?

c) vajadusel suunama laps erivajadustega õpilaste kooli?

Protseduur

Esimeses etapis jagati PGS-i järgsed HEVKO-le määratud tööülesanded kuueks märksõnaks: koostöö, HEV väljaselgitamine, pedagoogiline töö, meetmete rakendamine, täiendavad uuringud ja meetmete tulemuslikkuse hindamine. Uuriti tööülesannete kattuvust.

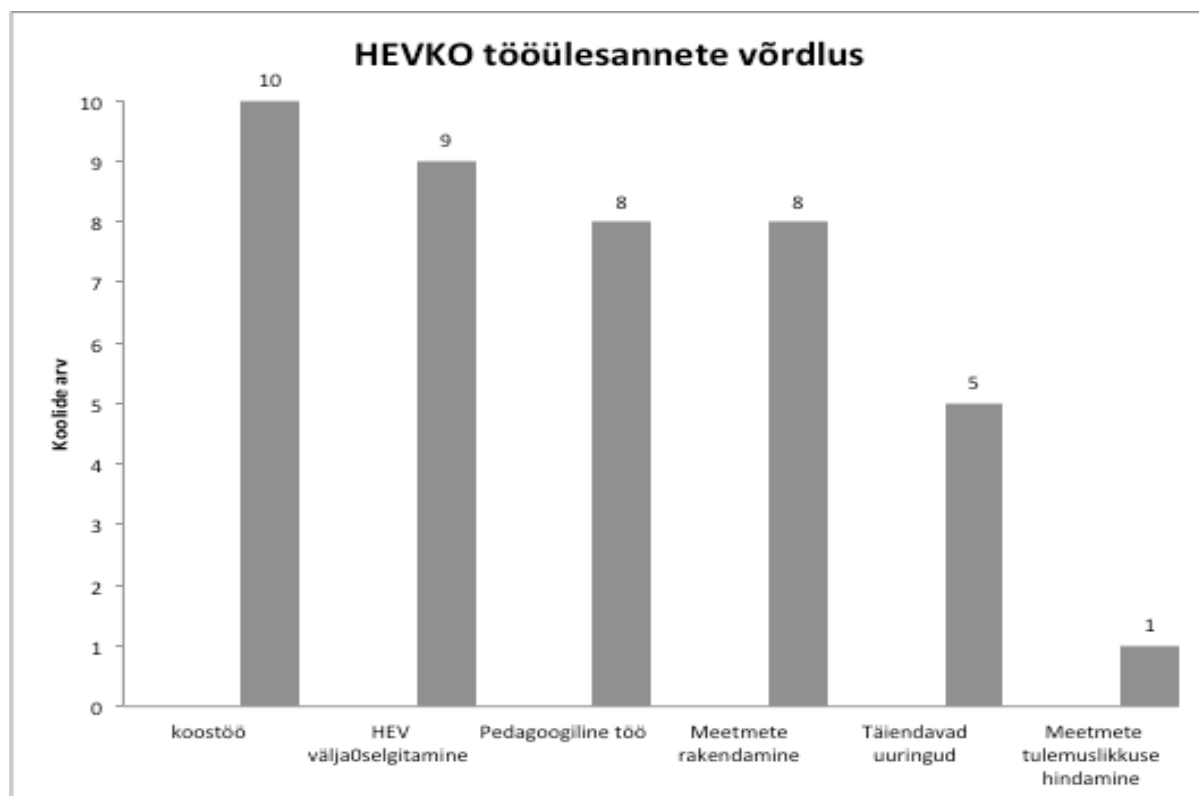
Teise etapi intervjuud tehti näost-näku ja iga ühega eraldi. Intervjuud toimusid 13.03.13, 14.03.13, 02.04.13 ja 03.04.13. Kõik intervjuud salvestati, salvestised transkribeeriti. Intervjuusid analüüsiti kvalitatiivselt.

Fookusgruupiintervjuu toimus 24.04.13 koolis A. Kooli A ja B liikmed üksteist ei tundnud. Intervjuu salvestati, salvestised transkribeeriti ja analüüsiti kvalitatiivselt.

Tulemused

HEVKO tööülesannete võrdlus

Kümne Eesti kooli näitel uuriti, kuidas koolid kattuavad PGS-i ja koolide kodulehekülgedelt leitud HEVKO tööülesanded. Kõigil kümnel koolil oli märgitud, et HEVKO ülesandeks on haridusliku erivajadusega õpilase õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, HEV-õpilaste, juhendajate ja õpetajate vahel. Samas ei leidunud nende seas ühtegi kooli, kus oleksid nimetatud kõiki PGSi järgseid HEVKO tööülesandeid. Üks kool jättis nimetamata, et HEVKO toetab ja juhendab õpetajat HEV väljaselgitamisel. Kaks kooli jättis nimetamata, et HEVKO teeb ettepanekuid koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega. Kaks kooli jättis nimetamata, et HEVKO teeb ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega. Pooled koolid jätsid nimetamata, et HEVKO teeb ettepanekuid täiendavate uuringute läbiviimiseks koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega. Ainult üks kool nimetas, et HEVKO ülesandeks on meetmete rakendamise perioodi lõpul hinnata koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega meetme tulemuslikkust ning teha ettepanekud vanemale ja vajaduse korral kooli direktorile edasisteks tegevusteks. Olukorda ilmestab joonis 1.

Joonis 1. HEVKO tööülesannete võrdlus PGS-i ja koolide väljastatud andmete vahel.

Lisaks PGSi tööülesannetele on koolid ka ise liitnud HEVKOle tööülesandeid. Mõned erinevate koolide HEVKOle liidetud tööülesanded kattusid. Neli kooli oli lisanud õpiabi tõhususe jälgimise. Kolm kooli oli lisanud, et HEVKO toetab õpetajat töös haridusliku erivajadusega õpilastega. Kolm kooli olid lisanud tööülesannete hulka, et HEVKO määrab koostöös spetsialistidega sobiva õpiabivormi.

Intervjuude tulemused

Intervjuudest selgus, et mõlemas vaadeldud koolis määrati HEVKO-ks 1. septembriks 2011 sotsiaalpedagoog. Ühtlasi selgus, et ühes koolis on vahetunud koolijuht, mistõttu koolijuhipoolne vaade HEVKO määramise asjaoludele jäi ühe kooli põhiseks.

Valiku tegemist mõjutavaid kaalutlusi hinnati erinevalt. Kaalutluste valikut paluti hinnata kolme palli süsteemis. Punktid on näha järgnevatest tabelitest 1 ja 2. Puuduvad kool B direktori tulemused, sest HEVKO määramise ajal oli ametis teine koolijuht. Samuti kool B eripedagoogi tulemused, sest ametis oli ka teine eripedagoog. Koolis A avaldus suurim kaalutluste mõju kooskõla koostöösuhetes nõustamiskomisjoniga.

Tabel 1. Kool A kaalutlused HEVKO valikul

	Direktor	Õppealajuhataja	Eripedagoog	Eripedagoog 2	HEVKO	Kokku
Kuulumine juhtkonda	0	3	2	2	3	10
Töökoormus võimaldas	2	3	3	1	3	12
Pädevus HEV-alal	3	3	1	3	3	13
Koostöösuhted nõustamiskom.	3	3	2	3	3	14

Tabel 2. Kool B kaalutlused HEVKO valikul

	Direktor	Õppealajuhataja	Eripedagoog	HEVKO	Kokku
Kuulumine juhtkonda	-	1	-	1	2
Töökoormus võimaldas	-	2	-	3	5
Pädevus HEV-alal	-	3	-	2	5
Koostöösuhted nõustamiskomisjoni ga	-	3	-	1	4

Märkus. Direktori ja eripedagoogi kohta andmed puuduvad.

Uuriti ka, kuidas toimus HEVKO määramise järgne tööjaotus. Koolis A tõi üks eripedagoog välja, et võib olla juhtus selline asi (segadus) üks-kaks korda. Koolis B oldi ühel meelel selles osas, et segadustele ei pörkutud. Siinkohal on aga subjektiivne, kes mida segaduse või pörkumisena näeb, nagu mainib ka kool A direktor

...aga mida nimetada segaduseks.

Intervjuus paluti ka hinnata, kuidas edenes/edeneb HEV-alane tööjaotus. Tulemused on näha alltoodud tabelites 3 ja 4. Kooli A tabelis on puudu õppealajuhataja tulemused, sest

Kuna ma eelmise küsimuse puhul väitsin, et tööjaotuses midagi ei muutunud, siis ei olegi siin vaja hinnata eraldi esimest teist või praegust tööaastat. Töö kulges edasi nagu ta oli kulgenud. Et ... need küsimused ... selles töös olid ja on. Ei sõltunud mitte nüüd sellest HEV-koordinaatori määramisest vaid pigem nagu igapäevastest ülesannetest, rollidest.

Kooli B tabelist on puudu eripedagoogi hinnang esimesele poolaastale, kuna intervjueeritav eripedagoog asus ametisse teisest poolaastast.

Üldistatult võiks öelda, et nii koolis A kui ka B kulges ja kulgeb HEV-alane tööjaotus küsitletute hinnangul edukalt ja järjest paremini.

Tabel 3. Kooli A HEV-alane tööjaotus

	Direktor	Õppealajuhataja	Eripedagoog	Eripedagoog 2	HEVKO
Esimene poolaasta	3	-	3	3	3
Teine poolaasta	3	-	3	3	3
Praegune õppeaasta	3	-	3	3	3

Märkus. Puuduvad õppealajuhataja andmed.

Tabel 4. Kooli B HEV-alane tööjaotus

	Direktor	Õppealajuhataja	Eripedagoog	HEVKO
Esimene poolaasta	3	3	-	1
Teine poolaasta	3	3	1	2
Praegune õppeaasta	3	3	2	2,5

Märkus. Eripedagoogi andmed esimese poolaasta kohta puuduvad.

Küsimusele, mil määral on HEVKO esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks, vastasid mõlema kooli intervjuueeritavad erinevalt. Kooli A direktor ja eripedagoogid olid arvamusel, et ülesanded on jäänud muutumatuks. Õppealajuhataja toob aga välja, et ilmselt on juurde tulnud mingeid rolle. HEVKO ise tunnistab, et ülesandeid on juurde tulnud.

Tegelikult see inimene, kes see HEVKO on saab järjest infot ja saab nagu pädevamaks selles seadusandluses ja töö spetsialiteedis, et tegelikult, mida pädevamaks saab või mida rohkem ta infot saab, seda rohkem tal neid tööülesandeid juurde tuleb. Aga ta nagu ise võtab neid tööülesandeid juurde, selles mõttes, et kuna noh teistel ei ole ju nii palju informatsiooni kui on näiteks kooli juhtkonnal nagu selle HEVKO töö kohta, siis need ülesanded, ... mida rohkem saab inimene teada, seda suuremaks kujuneb tema vastutus ja seda rohkem ta võtab endale ka neid ülesandeid...

Ka koolis B on arvamused erinevad. Kooli B direktor arvas, et ülesandeid on juurde tulnud.

Selles mõttes, et kui see HEVKO määrati, siis oli suhteliselt segane, mis need tema tööülesanded on. Need olid küll paberi peale kirja pandud. Aga sellist reaalsust, et see

inimene hakkab tööle. Need ülesanded selginevad ja ja tuleb juurde pidevalt kogu aeg kui sa seda tööd teed. Ja tänu sellele ma usun ka, et meie see koordinaator õppis eripedagoogikat, just lõpetas, et tal on endal nüüd see pilt selgem, et ta teab täpsemalt, mida teha seal. Et selles mõttes pidevalt muutub.

Kooli B õppealajuhataja on arvamusel, et ülesanded on jäänud muutumatuks. HEVKO ise tunnistab aga muutumist.

... selles mõttes on nagu muutunud, et see koostöö läheb järjest tihedamaks ja efektiivsemaks. Koostöö õppealajuhatajaga ja eripedagoogiga ja klassijuhatajatega, et kuivõrd mina olen endiselt HEVKO, aga ma näen lihtsalt seda, et ... ma ei tee seda asja üksinda.

Koolis B tuleb välja, et eripedagoog ei tea üldse HEVKO tööülesandeid.

Intervjuudest tuleb välja, et tööjaotuse osas muudatusi olnud ei ole. Küll aga on lisandunud tööülesandeid. Kooli A direktor ja üks eripedagoogidest on arvamusel, et muudatusi olnud ei ole. Teine eripedagoog ei oska vastata. Õppealajuhataja toob välja, et sotsiaalpedagoog (HEVKO) on saanud üha rohkem ülesandeid juurde. Ning temaga ühtib ka HEVKO arvamus. Nagu tuleb välja ka eelmisest küsimusest, siis HEVKO on küll ülesandeid juurde saanud, aga tegelikult tööjaotus on siiski jäänud samaks.

Küsimusele, mil määral on jäänud püsima esmane tööjaotus vastas kooli B direktor

... ma usun, et selline viiskümmend viiskümmend. Võib olla pooled ülesanded on samad, mis on ja siis ongi see teine pool on niimoodi sinna juurde kogunenud, täienenud.

Tema vastust paluti täpsustada, et mis on siis muutunud.

... selles mõttes, et ümarlauad on juurde tulnud, Et selline just kolleegidega koostöö. See pool on just see, mis on juurde tulnud. Et ümarlauad toimuvad pidevalt, eripedagoogiga arutelud iga veerandi lõpus. Kõik lapsed arutatakse läbi, kes vajab, kes ei vaja. Õppealajuhatajaga on just see, et veerandi hinnete ja jooksvate hinnete jälgimine, et kas kedagi oleks vaja kuhugi panna. Inimeste vaheline koostöö on see, mis on juurde tulnud.

Õppealajuhataja on aga arvamusel, et tööjaotus on jäänud muutumatuks. Eripedagoog arvab, et esmane tööjaotus on püsima jäänud ja selgitab ka tööjaotuse poolt

...no kuna ma ei tea tööülesandeid, mis on koordinaatori tööülesanded, aga see, mis on nagu meie tööjaotus on siis selline, et ... põhimõtteliselt ... grupid koostan mina koos klassijuhatajatega, siis me pöördume hariduslike erivajadustega koordinaatori poole, kes teeb ära paberimajanduse. Teatab vanematele, teeb need igasugused

protokollid ja need. Et temal on nagu paberimajandus ja meil on siis niiöelda töö lastega. Et ma arvan, et see esmane tööjaotus on täpselt samamoodi püsima jäänud.

HEVKO nõustub, et ülesanded on tegelikult suures joones ikkagi samad.

Valitud HEVKO-d on mõlemas koolis jäänud samaks.

EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas on kooliti erinev. Koolis A teeb seda kooli sekretär. Sekretär saab selleks andmeid HEVKO-lt, eripedagoogidelt, õppealajuhatajalt. Koolis B täidab EHIS-t õppealajuhataja, kes teeb tihedalt koostööd HEVKO-ga. Kaasatud on ka eripedagoog ja mingil määral klassijuhatajad. Oluline on aga see, et mõlemas koolis tehakse koostööd HEVKO ja eripedagoogiga, justnagu kinnitamaks Häidkindi ja Kuusiku sõnu koostöö olulisusest (Häidkind, Kuusik, 2009).

Hariduslike erivajadustega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust hindas koolis A tugikomisjon. Sinna kuuluvad eripedagoog, logopeed, õppealajuhataja ja sotsiaalpedagoog. Tugikomisjoni kokkukutsumise vajaduse otsustab HEVKO. Vajadusel kutsub sinna HEVKO ka teisi, kes on probleemiga seotud. Koolis B hindab meetmete rakendamise tulemuslikkust ümarlaud. Ümarlauda kuuluvad HEVKO/sotsiaalpedagoog, õppealajuhataja, eripedagoog või logopeed. Vajadusel ka klassi- ja aineõpetajad. Intervjuudest tuleb välja, et mõlemas koolis on tulemuslikkuse hindamine meeskonnatöö.

Fookusgrupiintervjuus uuriti meetmete rakendamise otsuste kujunemist. Kooli A õppealajuhataja tõi välja, et protsess algab aineõpetaja või klassijuhataja abistamisettepanekust HEVKO-le. Kui vaja, siis kutsutakse kokku tugikomisjon, kaasatakse klassijuhataja või aineõpetaja, õppealajuhataja ja enamasti ka lapsevanem. Direktor üldjuhul osa ei võta. Kooli A direktori lisas, et otsus meetmete rakendamiseks toimub juba kevadel, sügisel tegeletakse erandjuhtumitega. Kooli B HEVKO sõnul on ka koolis B meetodi rakendamise algatajaks aineõpetaja, kes teeb vastava ettepaneku temale kui sotsiaalpedagoog-HEVKO-le. HEVKO avab õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardi.

Üheks võimalikuks abistamismeetodiks on õpilase saatmine eripedagoogi või logopeedi individuaalõppele. HEVKO sõnul on see siiski erandjuhus ja hetkel vajavad seda uusimmigrandid. Puudub arvuline piir, kui paljudele individuaalõpe sellisel kujul määratakse. Koolis A otsustab logopeed, kas on tarvis rakendada rühma- või individuaalõpet. Eripedagoogid üldjuhul töötavad rühmaga. Sellega nõustus ka HEVKO, mille põhjal võiks arvata, et samamoodi on ka koolis B. Rühmaõppele suunamisega on lugu teine, koolis A teeb vastava ettepaneku aineõpetaja ja otsustab õppenõukogu.

Meetmete rakendamine võtab aega. Üks variant on õpetada HEV-õpilasi tundide ajal, teine pärast tunde. Otsuse tegemisel lähtutakse tunniplaanist ja seadusest. Mõlemas koolis otsustab õppealajuhataja, missugused rühmatunnid toimuvad tundide ajal, missugused peale tunde. Kool B peab arvestama, et eripedagoog ei ole igapäevaselt majas. Kooli A direktori sõnul vaadatakse, et HEV-õpilaste koolipäev ei läheks palju pikemaks kui nende kaaslaste oma. Kui rakendada abistamismeetodeid tunni ajal, siis tuleks HEVKO sõnul kasutada tunde, kus pole otseselt vajalik, et õpilane klassis oma töö ära teeks, näiteks kunstiõpetus. Enamasti on abi vaja matemaatikas. Õppealajuhataja lisab

Me oleme seda taktikat rakendanud, et kuna enamasti selle eripedagoogi juurde suunamiseks teeb matemaatika õpetaja, siis on see rühmatund ka pandud mõnikord sinna matemaatika tunni peale, et siis nõrgemad lapsed on samal ajal eripedagoogi juures, kui ülejäänud klass on siis põhiõpetaja juures. Ja vahel käib ka eripedagoog matemaatika tunnis siis teiseks õpetajaks nagu abis seal.

HEV-staatuse määramine on protsess, millest tuleb lapsevanemaga rääkida. Õppealajuhataja sõnul lapsevanemad ei soovi seda. Lapsevanemale pakub seda võimalust aine- või klassiõpetaja, HEVKO. Direktor lisab juurde, et mõnikord sellest ei piisa, sellisel juhul püüavad lapsevanemat nõustada ka õppealajuhataja ja direktor. Rõhutakse sellele, et laps on andekas, aga ta vajab teistsugust keskkonda, sest kool ei oska temaga toime tulla. Õppealajuhataja selgitab

Meil ei olegi nagu eesmärk see, et teadvustada lapsevanematele seda staatust, vaid pigem lapsevanem enamasti vajab abi, vajab nõustamist. Ta ei tea tegelikult kuhu pöörduda abi saamiseks, et kui ta näeb, et mingid raskused, milleski ei tule toime. Siis enamasti lapsevanemad on tänulikud selle nõustamise ja toetamise eest...

Koolis B on vestlus lapsevanemaga HEV-staatuse teemal esimesena kanda sotsiaalpedagoogil. Järgmine samm on ümarlaud, kus on sotsiaalpedagoog, lapsevanem, klassijuhataja ja vajadusel õppealajuhataja. Kasutatakse sama taktikat, mis koolis A, kus rõhk on sellel, et kool vajab näpunäiteid lapse aitamiseks. Nõustamiskomisjoni poole pöördumise soovitamise on vestluse üks osa.

Üheks abistamisotsuseks on õpilase saatmine erivajadustega õpilaste kooli. Koolis B on selle variandi väljapakujaks ja soovitajaks sotsiaalpedagoog-HEVKO. Sotsiaalpedagoog ja õppealajuhataja on arvamusel, et kõige raskem samm on õpilase nõustamiskomisjoni viimine. Direktor toob aga välja, et

...mõnikord on ka nii, et lapsevanem saab ka sealt nõustamiskomisjonilt selle otsuse kätte, et laps vajab teist koolitüüpi, aga lapsevanem ei nõustu kooli vahetusega. Ja ta ei

nõustu ka lapsele individuaalse õppekava rakendamisega. Meil on olnud selliseid juhuseid. Niiet siin on nagu suhteliselt suur selgitus- ja veenmistöö ja mõnikord see ei anna tulemusi. Lapsevanem teab väga hästi oma õigusi, et on õigus piirkonnakoolile ja tema tahab, et oleks tava-õppekava järgi õppiv laps ja mitte midagi pole meil siin teha.

Nõustamiskomisjon viitavat vestluse lõpus sellele, et alati on võimalus jätkata õpinguid endises koolis. Õppealajuhataja mainib, et HEVKO sõnul, kes käib alati nõustamiskomisjonis kaasas, tõmmatakse selle lausega rist peale nii nõustamiskomisjoni enda kui ka kõigi teiste selgitustööle.

Arutelu

Hüpotees, et HEVKO-ks määrati esiotsa sagedamini õppealajuhataja kui eripedagoog (logopeed) sai ühel juhul kinnitust, teisel mitte. Valimis olevates kahes koolis ei olnud HEVKO-ks määratud ei õppealajuhataja, eripedagoog ega logopeed, mõlemal juhul määrati HEVKO-ks sotsiaalpedagoog. Aga koolis A toimus HEVKO sisuliselt enne 01.09.2011. Esialgselt määratud valik kestab ja tööjaotust hinnati toimivaks. Muidugi ei too see asjaolu selgust üldisesse jaotusesse, pigem lisab järgnevatel uurijate jaoks valikusse ühe uue võimaluse sotsiaalpedagoogi näol.

Szwedi uurimusest tuli välja, et Suurbritannias on paljud HEVKO-d täiskohaga õpetajad. Selles uurimuses olid aga mõlemad HEVKO-d sotsiaalpedagoogid. Kuna ainult üks koolijuht oli HEVKO määramise ajal ametis, siis jäi äärmiselt ebapiisavaks võimalus hinnata koolijuhtide poolseid valiku kaalutlusi. Arvesse saab aga võtta teiste osapoolte arvamusi, miks võis see valik selliseks osutuda.

Kool A pidas HEVKO valikul kõige tähtsamaks head koostöösuhet nõustamiskomisjoniga. Koolis B puuduvad direktori kui ka eripedagoogi vastused, kuivõrd kumbki ei olnud määramise ajal ametis. Kooli B HEVKO ise arvas, et koostöösuhet peeti valikut tehes vähetähtsaks. Samas õppealajuhataja hindas seda asjaolu väga tähtsaks. Kõige vähem määravaks peeti HEVKO valiku osas kuulumist kooli juhtkonda. Kuigi paluti hinnata kolme palli süsteemis, andis kooli A direktor hindeks nulli, mis näitab selgelt, et see ei olnud valikut tehes teadlikult määravaks aspektiks. Direktor lisas, et vajadusel saab kooli juhtkonna koosseisu muuta. Samas ilmneb intervjuust õppealajuhatajaga, et ta ise kuulus sotsiaalpedagoogina juhtkonda. Sotsiaalpedagoog leiab, et juhtkonna poolse toetuseta ei saaks HEVKO töötada, HEVKO kuulumine juhtkonda on oluline. Ka koolis B ei peetud juhtkonda

kuulumist oluliseks, sealne HEVKO juhtkonda ei kuulu. Suurbritannias kogemus näib osutavat võimalusele, et juhtkonda kuulumine tuleb päevakorda kogemuse kuhjudes, ÜK-s seadustati see seitse aastat pärast HEVKO positsiooni enda kehtestamist.

Muude kaalutlustena HEVKO valikul nimetati erinevaid asjaolusid. Kooli A õppealajuhataja ütles, et sotsiaalpedagoogi valik HEVKO-ks oli loogiline otsus, kuivõrd sotsiaalpedagoog juhtis juba enne HEVKO-ks määramist tugikomisjoni tööd; laiemalt – koordineeris valdkonda veel enne HEVKO-ks nimetamist. Seega ei toimunud koolis A HEVKO ametisse nimetamisega suurt muudatust. Kooli B õppealajuhataja mainib, et valikut tehes mõeldi sellele, et sotsiaalpedagoog puutub kõige rohkem hariduslike erivajadustega kokku ja tema hoida on juba kõik toimikud. Osutati, et on suur pluss, et sotsiaalpedagoog neid õpilasi juba teab, mis on aluseks suuremale usaldusele ja tänu sellele ka efektiivsemale tulemusele. Samas rõhuti toimikute asumisele sotsiaalpedagoogi käes, teisisõnu - mugavusele.

HEVKO määramise järgne tööjaotus hinnati edukaks. Suuri pörkumisi tööjaotuses ei tähendatud. Koolis A hinnati tulemusi väga kõrgeks. Koolis B hindasid direktor ja õppealajuhataja tulemusi väga edukateks, eripedagoog ja HEVKO-d ise „järjest paremini minevatena“. HEVKO-de kriitilisemas suhtumises võis kajastuda nende igapäevane kokkupuude teemaga. Kõrvaltvaatajate arvates võibki kõik sujuda, kui mingi suurem probleem esile ei kerki. Samas võib see erinevus tuleneda ka sellest, et iseenda tööd on raske hinnata. Liitati on kahe möödunud õppeaastaga tööülesanded selginenud, mis aitab kindlasti ka tööjaotuse edukusele.

Segadus avaldus selles osas, kas HEVKO esialgselt määratud tööülesanded on jäänud püsima. Nagu tuli välja koolis A, siis kõik peale HEVKO enda arvasid, et ülesanded on jäänud muutumatuks. Võiks arvata, et inimene, kes reaalselt seda tööd teeb, teab seda kõige täpsemini. Samas, kui HEV-e lisandub, võtavad olemuselt muutumatuks jäänud tööülesanded järjest rohkem aega. HEVKO ise põhjendab tööülesannete lisandumist pädevuse ja vastutuse võtmise võime kasvuga. See seletaks teiste osapoolte arvamust, et HEVKO-le ei ole ülesandeid juurde tulnud. Samas koolis B tunnistab lisaks HEVKO-le ka direktor, et ülesandeid on juurde tulnud. Sarnaselt kooli A HEVKO-le tuleb ka direktori jutust välja informeeritus ülesannete muutumisest. HEVKO jutust selgub, et muutuseks on efektiivsem koostöö õppealajuhataja, eripedagoogi ja klassijuhatajatega. Koolis B tuleb välja, et eripedagoog ei tea üleüldse HEVKO tööülesandeid, mis näitab nõrgast küljest ka koostöö osa ja üldist suhtlust kolleegidega.

Tööjaotuse osas ei tähendatud muudatusi kummaski koolis. See võib näidata nii esialgse otsuse edukust kui ka liiga lühikest aega või soovimatust süveneda rollijaotusse.

Tõsi, koolis A täitis sotsiaalpedagoog HEVKO rolli enne ametikoha/ülesande seadustamist. Samas koolis B see nii ei olnud. Üks võimalik olukorra tõlgendus: kuna varem HEVKO puudus, hinnatakse praegust seisut igal juhul paremaks.

Talviku ja Salumaa (2012) järgi on HEVKO tööülesande esimene etapp toetada ja juhendada õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel (Talvik, Salumaa, 2012). Selle olulisus tuli välja ka dokumendi analüüsist. Üheksal koolil kümnest oli see eraldi HEVKO tööülesannetes välja toodud. Seda võib pidada heaks märgist selleks, et HEV väljaselgitamisele pööratakse rõhku. Igale õpilasele, kelle hariduslikku erivajadust hakatakse tuvastama koostatakse individuaalse arengu jälgimise kaart (edasipidi IAK). IAK koostamise ja täitmise eest vastutavad isikud määrab direktor HEVKO ettepanekul. HEVKO ülesanne ei ole mitte IAK koostamine, vaid vastava koostöö korraldamine (Talvik, Salumaa, 2012). Antud uurimuses tuli välja, et koolis B kuulus IAK koostamine HEVKO ülesannete hulka. See võib olla kasulik, kuna HEVKO puutub sellega kõige rohkem kokku, samas see on lisaülesanne, mis nõuab aega. Kahjuks ei tulnud välja, kelle tööülesandeks on see koolis A.

Teises etapis peab HEVKO Talviku ja Salumaa (2012) järgi vastu võtma otsuse, milliseid ettepanekuid ta õpetajale, vanemale ja direktorile teeb. Selleks, et HEVKO saaks otsuse vastu võtta, on tal vaja andmeid kõigilt haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel osalenud isikutelt. Vajadusel võib HEVKO juhtimisel toimuda koosolek, kus osalevad haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel osalenud õpetajad, tugispetsialistid. Seal analüüsitakse õpilase jälgimise tulemusi (Talvik, Salumaa, 2012). Koolis A toimub selline koosolek tugikomisjonis. Kindlasti on oluline see, et HEVKO saaks andmeid kõigilt HEV-I väljaselgitamisel osalenud isikutelt, et osata õpilast parimal viisil toetada. Dokumentide analüüsi põhjal kümnest koolist kaheksal oli märgitud see eraldi HEVKO tööülesannete hulka. Võib aga arvata, et ka need kaks kooli, kus see küll eraldi märgitud ei olnud, siis seda siiski täidetakse.

Kolmandas etapis korraldab HEVKO koostöös tugispetsialistide ja õpetajatega direktori otsusel haridusliku erivajadusega õpilasele meetmete rakendamise (Talvik, Salumaa, 2012). Menetluse tulemusena võivad meetmete rakendamiseks olla erinevad variandid. Näiteks individuaalse õppekava rakendamine, õpilase vastuvõtmine pikapäeva rühma või õpilaskodusse, õpilasele tugiteenuse osutamine või üleviimine käitumisprobleemidega klassi (PGS § 58). Meetmete rakendamine sõltub suuresti ka võimalustest. Kaheksal koolil oli see märgitud HEVKO tööülesandeks dokumendi analüüsi põhjal, mis on teoorias päris hea. Kahjuks näitab igapäevaelu kooli B näol meetmete rakendamise piiratust. Kooli B eripedagoog ei ole iga päev "majas". HEVKO võib ju korraldada meetmete rakendamist, aga

kui võimalused on piiratud, siis võib kannatada selle tulemusena õpilaste toetamine. Tõsi, koolis A on eripedagoog iga päev kohal.

Koolis pakutakse õpilastele arengut toetavaid meetmeid. Nende rakendamist tuleb aga kontrollida. PGS-i järgi peaks meetmete rakendamise perioodi lõpul HEVKO koos õpetajate ja tugispetsialistidega hindama nende tulemuslikkust. Talviku ja Salumaa (2012) järgi on see protseduuri neljas etapp. Selleks kirjeldavad kõik meetme rakendamisel osalenud õpetajad ja tugispetsialistid õpilase arengut ja toimetulekut ning esitavad omapoolsed soovitused ja hinnangu. Seejärel saab HEVKO anda meetme rakendamise tulemuslikkusele hinnangu. Meetme tulemuslikkuse hindamine peaks toimuma vähemalt kord aastas. HEVKO ülesanne on tagada, et meetme rakendamise ajal toimuks õpilase jälgimine, jälgimistulemuste dokumenteerimine ning tulemuslikkuse hindamisel vastavate kirjelduste koostamine (Talvik, Salumaa, 2012).

Viiendas etapis toimub ettepanekute tegemine vanemale ja vajaduse korral kooli direktorile edasisteks tegevusteks. Ettepanekuteks võivad olla meetme rakendamise lõpetamine või rakendamise jätkamine samal või tõhustatud viisil. Üks variant on ka meetme vahetamine või muu meetme lisamine. Võimalusteks on ka täiendavate uuringute teostamine ja eriarsti, erispetsialisti või nõustamiskomisjoni poole pöördumise soovitamine (PGS § 48 lõige 5; § 49 lõige 2). HEVKO teeb oma ettepaneku ja direktor teeb otsuse edasise suhtes (Talvik, Salumaa, 2012). Näiteks üheks tõhusamaks meetme rakendamiseks võib olla õpilase suunamine erivajadustega laste kooli. See on protsess, mis nõuab kõigilt osapooltelt aega ja kannatust. Tehtud ettepaneku kasulikkuse mõistmine ei pruugi olla vanematele lihtne. Selleks tuleb nii mõnigi kord mitmeid kordi kokku saada. Enamasti on see ülesanne HEVKO kanda, kui vaja, siis sekkuvad õppealajuhataja ja direktor. Kõige raskem samm tundub olevat nõustamiskomisjonini jõudmine. See võib olla tingitud sellest, et edasine otsus tundub ametlikum. Võib arvata, et selleks ajaks on lapsevanem mõistnud, et kõik see on tema lapse huvides.

Soovitused ja piirangud. Valitud metoodika tugevuseks võib pidada seda, et tehti intervjuud mitte ainult HEVKO-dega, vaid ka teiste tugisüsteemi- ja juhtkonnaliikmetega. Kuna intervjuueeritavad olid teadlikud, et intervjuueeritakse ka teisi osapooli, siis võib arvata, et vastused olid ausamad. Seda eriti HEVKO edukuse mõttes. Samas on inimesed erineval määral kriitilise tunnetusega; võimalik, et objektiivsema tulemuse oleks saanud, määratlades tööjaotuse edukust näitavad tunnused, mitte küsides segaduste sagedust. Lisaks oleks pidanud selgitama, mida segaduseks nimetada, et ei tekiks lahknevust sõnast arusaamisega. Üldistuste jaoks tuleb valimisse kaasata oluliselt rohkem koole. Lisaks võiks küsida näha koolide poolt

määratud HEVKO tööülesandeid ja uurida, kui hästi HEVKO-d ise enda ametijuhendi ja PGS-iga tuttavad on. Uurida võiks juurde aja kulutamist rollile sõltuvalt õpilaste arvust koolis; Szwedi uurimuse järgi nõudsid HEVKO ülesanded suuremates koolides rohkem aega kui väikeses, ehkki ajakulu ei seostunud otseselt erivajadustega õpilaste arvuga (Mackenzie, 2007). Mõnes edasises uuringus võiks keskenduda HEVKO-dele. Kogemuste kasvades muutuvad aina kaalukamaiks nende hinnangud ootustele juhtkonnalt, õpilastelt ja nende vanematelt. Mida aasta edasi, seda huvitavamaks muutub võimalus võrrelda eri tüüpi õppeasutusi HEV-korralduse osas: suured linnakoolid, kutseõppasutused, väga selge teeninduspiirkonnaga linnast kaugemale jäävad maa-põhikoolid, õpilaskoduga koolid jne.

Tänu sõnad

Täna abivalmis koolide töötajaid, kes olid lahkelt nõus intervjuudes osalema ja julgustasid mind edasi uurima.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Farell, M. (1998). The role of the special educational needs co-ordinator: Looking forward. *Support for Learning*, 13, 2, 82-86.
- Haapsalu Nikolai kooli tugiõppesüsteem* (2011). Külastatud aadressil <https://docs.google.com/document/d/1yTb6EypQ-LI-fx6EVk7D6Qpme1tl8jKX1gFT6EEem0RI/edit?pli=1> .
- Hariduslike erivajadustega õpilaste tugisüsteemid Puiga Põhikoolis* (2012). Külastatud aadressil <http://www.puigapk.edu.ee/content/dokumendid/hev-tugisysteemid.pdf> .
- Hariduslike erivajadustega õpilaste õppe korraldamine* (2012). Külastatud aadressil http://www.westholm.tln.edu.ee/public/Hariduslike_erivajadustega_opilaste_oppe_korraldamine.pdf .
- Haridusliku ja käitumusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamine Pelgulinna Gümnaasiumis* (2012). Külastatud aadressil https://docs.google.com/document/d/1dV55OKXQLUhh_GUoVfCwqz79TT5SP0ap6FQBUU0SaTY/edit?pli=1 .
- Haridusliku erivajaduse (HEV) koordineerija töökorraldus Risti Põhikoolis* (2012). Külastatud aadressil http://ristipk.edu.ee/wp-content/uploads/2012/01/HEV_koordineerija_tookorraldus_Risti_Pohikoolis.pdf .
- HEV õppe koordinaatori tööülesanded* (2011). Külastatud aadressil <http://www.kuusalu.edu.ee/dokumendid/juhendid/hev-oppe-koordinaatori-toeoeuelesanded> .
- Häidkind, P. & Kuusik, Ü. (2009). Varajane sekkumine Eesti lasteaedades. E. Kulderknup (toim), *Lapse arengu hindamine ja toetamine* (lk.27-40). Tartu: Studium.
- Imavere põhikooli õppekava* (2011). Külastatud aadressil <http://www.imaverepk.ee/tookorraldus/oppekava-uldosa> .
- Kõrgesaar, J. (1999). *Laste hoolekande- ja rehabiliteerimisvajaduste hindamine ja kulg – II*. Aruanne.
- Kõrgesaar, J. (2002). *Sissejuhatus hariduslike erivajaduste käsitusse*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Layton L. (2005). Special educational needs co-ordinators and leadership: A role too far? *Support for learning*, 20, 2, 53-60.
- Lewis, A., Neill S., & Campbell, R. (1997). SENCOS and the Code: A national survey. *Support for learning*, 12, 1, 3-9. 82-86.

- Mackenzie, S. (2007). A review of recent developments in the role of the SENCo in the UK. *British Journal of Special Education*, 34, 4, 212-218.
- Morefood, G. D. (2012). Is the 'inclusive SENCo' still a possibility? A personal perspective. Support for Learning. *British Journal of Learning Support*, 27, 2, 73-76.
- Pearson, S. (2010). The role of Special Educational Needs Co-Ordinators (SENCOs): "To be or not to be". *The Psychology of Education Review*, 34, 2, 30-38.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus* (2011). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13337919>.
- Rosen, S. M. (2011). Nobody tells you how to be SENCO. *British Journal of Special Education*, 38, 4, 159-168.
- Szwed, C. (2007). Reconsidering the role of the primary special educational needs co-ordinator: policy, practice and future priorities. *British Journal of Special Education*, 34, 2, 96-104.
- Szwed, C. (2007). Remodelling policy and practice: the challenge for staff working with children with special educational needs. *Educational Review*, 59, 2, 147-160.
- Talvik, M. & Salumaa T. (2012). Haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija ülesanded koolis. :Merlecons ja Ko OÜ. Perioodiline väljaanne – Merlecons toimetised nr 29. *Tugisüsteem HEV-õpilastele ja selle rakendamise kord Kohtla-Järve Slaavi põhikoolis* (2011). Külastatud aadressil http://www.kjisp.ee/portal/uploads/_docs/hev/tugisisteem_hev.pdf.
- Valtu Põhikooli õpilaste nõustamise ja õpiabi kord* (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.valtupk.edu.ee/wp/wp-content/uploads/meedia/Valtu-P%C3%B5hikooli-%C3%B5pilaste-n%C3%B5ustamise-ja-%C3%B5piabi-kord.pdf>.
- Õppekorraldus hariduslike erivajadustega õpilastele Kohtla-Järve Tammiku Gümnaasiumis* (2012). Külastatud aadressil http://www.tammiku.edu.ee/Files/2012_2013/hev_kord_est.pdf.

LISAD

LISA 1 Intervjuu – Kool A direktoriga

Kuupäev: 13.03.13

Koht: Kool A, kell 9.59-10.04

Pikkus: 5.10

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/emotsioon/ - naer, siiras tundepehang vm

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 13.03.13

M: Esimene küsimus, kes määrati hariduslike erivajaduste koordinaatoriks

1.septembriks 2011.

D: Mm. Sotsiaalpedagoog.

M: Teine küsimus. Milliseid kaalutlusi peeti valikut tehes silmas? Hinnake kolme palli süsteemis. Üks punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju. A. Kuulumine kooli juhtkonda.

D: Mm. See ei oma tegelikult tähtsust, sest kui vaja saab kooli juhtkonda alati muuta.

M: mhm. Ja punktidest paneks?

D: null.

M: Ahah. Nii, B. Töökoormus võimaldas.

D: Mm. Ma paneks siia kaks punkti, sest tegelikult täitis sotsiaalpedagoog ka enne seda juba tugikomisjoni juhina seda sama rolli.

M: mhm. C. Pädevus hariduslike erivajaduste alal.

D: Ma paneksin siia kolm, sest ta on lõpetanud ee eripedagoogi koolituse.

M: D, head koostöösuhted nõustamiskomisjoniga.

D: Kuna tegi ka varem seda tööd, siis ma paneksin siia ka kolm punkti.

M: ja E. Võib olla on muid kaalutlusi. Et Kui on, siis täpsustada missuguseid.

D: ee. Muud kaalutlused kindlasti selles osas, et ta täitis ka enne tegelikult tugikomisjoni juhina neid samu tööülesandeid, siis ma paneksin siia kolm punkti.

M: mhm. Ja kolmas küsimus. Kuidas kujunes hariduslike erivajaduste koordinaatori määramise järgne tööjaotus? Kui sageli põrguti segadustele? Kas üks kaks korda, kolm neli korda, viis ja enam või mitte kordagi.

D: Mulle teadaolevalt mitte kordagi, aga mida nimetada segaduseks. Aga võib olla lihtsalt, et olid mõninga küsimused või probeelmid, mis tahtsid lahendamist või selgitust. Aga et segadust oleks olnud, sellega ma küll nõustuda ei saaks.

M: Mhm. Neljas küsimus. Palun kirjeldage, kuidas edenes edeneb HEV alane tööjaotus? Hinnake ka kolme palli süsteemis. Üks punkt vähe edukas, kolm punkti väga edukas. A esimesel poolaastal.

D: mm. Ma arvan, et väga edukas.

M: mhm. B. Teisel poolaastal.

D: ka väga edukas.

M: ja praegusel õppeaastal?

D: ka väga edukalt, sest meie jaoks see süsteem eriti ei muutunud.

M: nii. Viies küsimus. Mil määral on jäänud püsima esmane tööjaotus?

D: mm. Ta on jäänud täpselt nii nagu ta algselt sai määratud.

M: Mhm. Kuues küsimus. Mil määral on hariduslike erivajaduste

D: /köhh-köhh/

M: koordinaatori esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?

D: Mil määral? Saja protsendisel määral /naer/.

M: Nii. Seitsmes küsimus. Kas valitud hariduslike erivajaduste koordinaator on jäänud samaks?

D: Jaa.

M. Kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

D: kooli sekretäri. Ta saab andmeid nii koordineerijalt, eripedagoogilt kui ka õppealajuhatajalt.

M: Mhm. Ja üheksas ühtlasi ka viimane küsimus. Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse?

D: Mm. Hindasid eripedagoog, logopeed, õppealajuhataja ja sotsiaalpedagoog. Tegelikult see tugikomisjon, kuhu need inimesed kõik kuuluvad meie koolis.

M: ja kui te paneksite ka punktid. Üks suurel määral, 2 mõningal määral, 3 vähesel määral, 4 üldse mitu, üldse mitte.

D: siis ma paneksin kõikidele eelpool nimetatutele üks punkt, sest nad on kõik võrdselt tähtsad otsustajad.

LISA 2 Intervjuu – Kool A õppealajuhatajaga

Kuupäev: 13.03.13

Koht: Kool A, kell 9.25-9.32

Pikkus: 7.52

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/emotsioon/ - naer, siiras tundepehang vm

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 13.03.13

M: Esimene küsimus. Kes määrati hariduslike erivajaduste koordinaatoriks 1. septembriks 2011?

Õ: Meil määrati ee koordinaatoriks ee meie sotsiaalpedagoog (nime täpsustus).

M:Mhm. Teine küsimus. Milliseid kaalutlusi peeti valikut tehes teie teada silmas? Hinda kolma palli süsteemis. Nii. Variandid esitan ja üks punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju. A. Kuulumine kooli juhtkonda. Üks punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju.

Õ: Kahtlemata mõjutas valikut see, et sotsiaalpedagoog kuulus kooli juhtkonda.

M: See on siis kolm punkti?

Õ: Mhm

M: Nii. Koormus võimaldas.

Õ: Sotsiaalpedagoogi määramine HEV koordinaatoriks ei suurendanud tema töökoormust, sest tegelikult ta juba tegeles sellega. Kindlasti on siis kolm punkti. Selle töö koordineerimine oligi tegelikult juba tema endiste tööülesannete hulgas. Ma arvan, et ta eriliselt seda töökoormust ei suurendanud. Võib olla paberite hulgas.

M: mhm. Nii. C. Pädevus hariduslike erivajaduste alal.

Õ: Kahtlemata kolm punkti. Väga pädev inimene.

M: Mhm. Head koostöö suhted nõustamiskomisjoniga.

Õ: Kolm punkti

M: Mhm. Mm.. Ja oli ka muid kaalutlusi? Kui oli, siis täpsustada missuguseid.

Õ: Mhm. Kuna meie koolis töötab juba mm mitmeid aastaid oma kooli tugikomisjon, mida juhtiski sotsiaalpedagoog, siis ei olnudki nagu teist mõtet, see oli täiesti loogiline otsus, et tema hakkab koordineerima seda tööd.

M: Kolmas küsimus. Kuidas kujunes teie hinnangul hariduslike erivajaduste koordineeri ja määramise järgne tööjaotus? Kui sageli põrguti segadustele? Kas üks kaks korda, kolm neli, viis ja enam või mitte kordagi.

Õ: Hariduslike erivajaduste koordinaatori määramine ei muutnud meie tööjaotuses mitte midagi. Töö kulges täpselt samamoodi edasi, niiet selle määramise tulemusena segadusi küll ei tekkinud.

M: Mhm, aitäh. Ja neljas küsimus. Palun kirjeldage kuidas teie meelest edenes edeneb hariduslike erivajaduste alane tööjaotus. Nii. Hinnake kolmepalli süsteemis jälle. Üks punkt vähe edukas kolm punkti väga edukas. Nii, A. Esimesel poolaastal. Üks punkt vähe edukas, kolm punkti väga edukas.

Õ: paus. Kuna ma eelmise küsimuse puhul väitsin, et tööjaotuses midagi ei muutunud, siis ei olegi siin vaja hinnata eraldi esimest teist või praegust tööaastat. Töö kulges edasi nagu ta oli kulgenud. Et ää need küsimused ee selles töös olid ja on. Ei sõltunud mitte nüüd sellest HEV koordinaatori määramisest vaid pigem nagu igapäevastest ülesannetest rollidest.

M:mhm. Ja viies küsimus. Kas teate mil määral on jäänud püsima esmane tööjaotus, kui üldse?

Õ: paus. Mm. Jälle /naer/ tegelikult on vastus selles eelmises, et enamasti jäi püsima, võib olla sotsiaalpedagoog võiks täpsemini vastata. Ilmselt on tulnud juurde mingeid rolle, ilmselt on tsentraalselt paranenud natuke see vaade hariduslike erivajadustega lastele. Selle tööjaotuse osas on ilmselt pädevam tema vastama. Minu vaatevinklist ei ole eriliselt midagi muutunud.

M: mhm. Nii, ja kuues küsimus. Kas teate, mil määral on hariduslike erivajaduste koordinaator esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?

Õ: Ei ole jäänud muutumatuks. Sotsiaalpedagoog on ää saanud üha rohkem ja rohkem ülesandeid juurde ja paraku ka tööpõld on lai.

M: Mhm. Nii. Seitsmes küsimus. Kas valitud hariduslike erivajaduste koordinaator on jäänud samaks?

Õ: On jäänud samaks. Jaa /naer/ väga tubli inimene /naer/.

M: jaa, nii. Kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

Õ: Meil täidab EHIS-t ää kooli sekretär.

M: Mhm

Õ: ja ta täidab neid andmete alusel mille esitavad ee eripedagoogid.

M: Mhm

Õ: Õppealajuhataja on EHIS-e täitmisel abiks ja mm.. ilmselt ja ilmselt saab ta andmeid ka sotsiaalpedagoogilt. Aga põhiliselt jah eripedagoog esitab andmed, õppealajuhataja ee koordineerib, täpsustab, kontrollib ja ja sekretär kannab EHIS-esse.

M: mhm. Ja üheksas ühtlasi ka viimane küsimus. Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse?

Õ: mhm. Ee arengut hindab eelkõige seda õpiabi teostav õpetaja, et kui ta on näiteks õpiabi rühmas, siis hindab õpiabi õpetaja, kui see hariduslik erivajadus on seotud käitumisega või koduste probleemidega, siis hindab seda klassijuhataja koostöös sotsiaalpedagoogiga. Ee vahest on sinna juurde või appi vaja ka psühholoogi, see on selline meeskonnatöö ja nii nagu ma eespool ütlesin, et meil on koolis töötav tugikomisjon, tugikomisjon käib koos vavatavalt vajadusele. Me oleme töötanud nii, et meil on olnud tugikomisjon üks kord kuus, aga see ei olnud väga efektiivne, sest vahel tekkis probeel ootamatult ja ja ei kannatanud kuu aega oodata järgmise komisjonini, niiet praegu otsustab tugikomisjoni kokku kutsumise vajaduse HEV koordinaator ehk siis sotsiaalpedagoog, kutsub tugikomisjoni siis kõik need inimesed, kes antud probeelmiga on ühel või teisel moel seotud. Ja tegelikult käib siis nende meetmete rakendamise tulemuslikkuse hindamine nii nendes tugikomisjonides, kui ka õppenõukogus teeb sotsiaalpedagoog sellise ülevaate nendest õpilastest, kes on olnud tugikomisjonis. Kas meetmes on rakendunud ja kui mitte, siis mida edasi teha.

M: aitäh

Õ: aga palun.

LISA 3 Intervjuu – Kool A eripedagoogiga (1)

Kuupäev: 13.03.13

Koht: Kool A, kell 11.09-11.13

Pikkus: 4.10

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/paus/ - pikem kui 2-3 sekundiline paus kõnes

/emotsioon/ - naer, siiras tundepehang vm

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 13.03.13

M: Esimene küsimus. Kes määrati hariduslike erivajaduste koordinaatoriks

1.septembriks 2011?

E: Määrati kooli sotsiaalpedagoog.

M: Teine küsimus. Milliseid kaalutlusi peeti valikut tehes teie hinnangul silmas?

Hinda kolme palli süsteemis 1 punkt mõjutas vähe, 3 punkti mõjutas palju. A.

kuulumine kooli juhtkonda

E: Ma annaks kaks punkti

M: mhm. B, töökoormus võimaldas

E: Kolm punkti

M: C, pädevus hariduslike erivajaduste alal.

E: Ühe punkti

M: D, head koostöösuhted nõustamiskomisjoniga

E: Kaks punkti

M: E, muud kaalutlused. Kui on siis täpsustada.

E: Kuna ta oli varem seda tööd teinud. Siis annaksin kolm punkti. Tema peal olidki need ülesanded.

M: Mhm. Ja kolmas küsimus. Kuidas hindate hariduslike erivajaduste koordinaatori määramise järgset tööjaotuse kujunemist? Kui sageli põrgati segadustele, kas üks kaks korda, kolm neli, viis ja enam või mitte kordagi.

E: Minu meelest mitte kordagi.

M: Neljas küsimus. Palun kirjeldage, kuidas teie arvates edenes edeneb hariduslike erivajaduste alane tööjaotus. Hinnake kolme palli süsteemis. Üks punkt vähe edukas, 3 punkti väga edukas. Esimesel poolaastal

E: Kolm punkti

M: B, teisel poolaastal

E: Ikka kolm punkti

M: C, praegusel õppeaastal

E: Ja ikka kolm punkti

M: Nii, viies küsimus. Mil määral on teie hinnangul jäänud püsima esmane tööjaotus, kui üldse.

E: paus. Täiel määral.

M: Mhm. Kuues küsimus. Mil määral on teie hinnangul hariduslike erivajaduste koordinaatori esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?

E: /paus/ Vot sellele ma ei oska vastata.

M: Seitsmes küsimus. Kas valitud hariduslike erivajaduste koordinaator on jäänud samaks?

E: On jäänud samaks.

M: Mhm. Kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

E: /paus/

M: Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

E: Sekretäri tööülesanne.

M: Mhm. Kas ta saab andmed hariduslike erivajaduste koordineerijalt?

E: Ta saab andmed iga ala esindajalt. Näiteks eripedagoogina meie anname oma andmed, kes vajavad kõne -ja kirjutamispuude korral abi. Siis parandusõppe õpetajad annavad oma andmed ja kindlasti annab ka midagi siis koordinaator.

M: Mhm, aitäh. ja üheksas, see on ka viimane küsimus. Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse?

E: Kindlasti hindasid klassiõpetajad seda õppeaasta tulemuste põhjal, siis aineõpetajad, eripedagoogid ise ja logopeedid ja õppealajuhataja.

M: Mhm. Oskate öelda, kas sellesse võis olla kaasatud ka HEVKO?

E: Ma arvan, et temale laekusid need andmed. Tema tegi üldkokkuvõtte.

LISA 4 Intervjuu – Kool A eripedagoogiga (2)

Kuupäev: 13.03.13

Koht: Kool A, kell 11.16-11.20

Pikkus: 3.45

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/paus/ - pikem kui 2-3 sekundiline paus kõnes

/emotsioon/ - naer, siiras tundepehang vm

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 14.03.13

M: Esimene küsimus. Kes määrati hariduslike erivajaduste koordineerijaks 1.septembriks 2011. aastal?

E2: Kooli sotsiaalpedagoog.

M: Mhm. Teine küsimus. Milliseid kaalutlusi peeti hariduslike erivajaduste koordineerija valikul teie hinnangul silmas? Hinda kolme palli süsteemis. Üks punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju. A, kuulumine kooli juhtkonda.

E2: /paus/..mm kaks punkti.

M: Mhm. B, töökoormus võimaldas.

E: Üks punkt

M: C, pädevus hariduslike erivajaduste alal.

E2: Mm..kolm.

M: D, head koostöösuhted nõustamiskomisjoniga.

E2: Kolm

M: E, muud kaalutlused. Kui on midagi, siis võite täpsustada.

E2: Ei ole muud.

M: Kolmas küsimus. Kuidas hindate hariduslike erivajaduste koordineerija määramise järgse tööjaotuse kujunemist. Kui sageli põrguti segadustele? Kas üks kaks korda, kolm neli, viis ja enam või mitte kordagi?

E2: No ma arvan, et võib olla üks kord. Üks kaks korda.

M: Neljas küsimus. Palun kirjeldage, kuidas teie arvates edenes edeneb hariduslike erivajaduste alane tööjaotus? Hinnakse kolme palli süsteemis. Üks punkt vähe edukas, 3 punkti väga edukas.

E2: Kolm punkti, väga edukas.

M: Ee teeme eraldi ka, et esimesel poolaastal?

E2: Jaa, väga edukas.

M: teisel?

E2: Väga edukas.

M: Ja praegusel õppeaastal?

E2: Ka edukas väga.

M: jah. Ja viies küsimus. Mil määral on teie hinnangul jäänud püsima esmane tööjaotus, kui üldse?

E2: On jäänud püsima.

M: Kuues küsimus, mil määral on teie hinnangul hariduslike erivajaduste koordinaatori esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?

E2: Ma arvan, et on jäänud muutumatuks.

M: seitsmes küsimus. Kas valitud hariduslike erivajaduste koordineerija on jäänud samaks?

E2: On jäänud samaks.

M: Kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

E2: Sekretär annab ja vormistab andmed, eripedagoogid annavad laste nimekirjad, sotsiaalpedagoog on seotud, kooli psühholoog on seotud, klassiõpetaja on seotud ja ma arvan ka, et aineõpetaja, sest neilt me saame informatsiooni laste osas, keda on vaja.

M: Mhm. Üheksas ühtlasi viimane küsimus. Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse?

E2: Eripedagoog, logopeed, klassiõpetaja, aineõpetaja.

M: Kas sellega oli seotud ka hariduslike erivajaduste koordineerija?

E2: Hindamisel?

M: Mhm.

E2: Ma arvan, et hindamisel ei olnud seotud.

LISA 5 Intervjuu – Kool A sotsiaalpedagoog HEVKO-ga

Kuupäev: 02.04.13

Koht: Kool A, kell 11.54-12.05

Pikkus: 10.35

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/paus/ - pikem kui 2-3 sekundiline paus kõnes

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 03.04.13

M: Esimene küsimus. Kes määrati hariduslike erivajaduste koordinaatoriks 1. septembriks 2011?

S: Mind. Ma olin siis sotsiaalpedagoog ja ma olen ka praegu sotsiaalpedagoog. Aga kui võrd minu spetsialiteet ülikoolis oli ka psühhosotsiaalne töö ja mind on väga huvitanud eripedagoogika, et ma olen sellesuhtes end ka harinud. Ee siis ee otsustati minu kasuks.

M: Mhm. Teine küsimus. Milliseid kaalutlusi peeti valikut tehes silmas? Hinnake kolme palli süsteemis. Ük punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju. A kuulumine kooli juhtkonda.

S: Ee noo ilma juhtkonna poolse toetuseta ja aktsepteeringuta ei saa kindlasti HEVKO töötada. Niiet see on oluline.

M: Mhm ja kuidas töökoormusega.

S: Töökoormusega on selline lugu, et ee, et see on päris suur. Et ma arvan, et pigem kuna ma kohe hakkasin ka ennast harima hariduslike erivajadustega laste õppe koordineerimise valdkonnas ja osalesin ka selles esimeses pilootprojektis, mis Tartu Ülikooli sotsiaalteaduskond korraldas, see oli eelmine aasta. Üle Eestiline, et ee ja meil on ka väga

tugevalt Tartus esindatud Ana Kontori juhendamisel ka HEVKO-de selline mm ma ei saaks nüüd öelda, et selline ainesekstsioon aga me käime korrapäraselt koos, kus me tutvume ee kõigi uuendustega, mis seadusandlikus vallas on ja räägime läbi tööga seotud punkte, sest tegelikult see PGS, mille alusel HEVKO-d oma tööd alustasid võeti üsna hiljuti vastu, et ma leian, et need edusammud, mis koolid on teinud, et see HEV koordinaator on pannud koolis muidugi seadustele tuginedes aga siiski ka oma hea aluse sellise süsteemi paika, kuidas asjad käivad. Et kuidas toimub näiteks tööjaotus nii HEVKO kui teiste kooli võrgustikuliikmete vahel. See on ikkagi kõik selle HEV koordinaatori vastutada ja välja töötada ja selles mõttes ma leian, et nendel esimestel HEVKO-del on hästi suur roll selle ametkoha kujunemisel.

M: mhm. Kui te hindaksite ka neid esimest kahte, siis mis punktid te paneksite?

S: Tegelikult mina panen kõigile kolm punkti, et sellepärast et ilma ühegi neist nagu mm ei mängi välja, sest need on kõik olulised asjad. Ja kui sul ei ole häid koostöösuhteid ei koolis sees kui väljas, siis ei saagi sellel ametikohal töötada ja mida pädevam sa oled ja rohkem sa osaled koolitustel ja igasugustel infonõupidamistel. Noh, seda parem tööle.

M: Lähme edasi. Kolmas küsimus. Kuidas kujunes hariduslike erivajaduste koordinaatori määramise järgne tööjaotus? Kui sageli põrgati segadustele, kas üks kaks korda. Kolm neli.

S: Kui seda HEVKO ametikohta veel tegelikult olemas ei olnud, siis kuidagi juhtus niimoodi, et ma, olen ise ka väga agar, aga mina paljuski kõiki neid asju tegelikult juba niiöelda vabatahtlikult tegin. Ma juba siis tegelesin nõustamiskomisjoni probleemidega, kutsusin kokku ümarlaudu ja sellesmõttes et palju tuli lisaks aga tegelikult see oligi minu töö siis juba enne seda.

M: Mhm. Neljas küsimus. Palun kirjeldage kuidas edenes edeneb hariduslike erivajaduste alane tööjaotus. Hinnake kolme palli süsteemis. Üks punkt vähe edukas, kolm punkti väga edukas. Ja esimesel poolaastal.

S: Te mõtlete nüüd seda, mis ära oli vä?

M: Jah, just. Et kohe kui ta määrati.

S: Ma arvan, et päris edukalt sellepärast et tegelikult mind määrati ju juba eelmine aasta.

M: See ongi. Siis kui määrati 2011.

S: Tegelikult mina, enesekindla inimesena ütlen, et edukalt. Sellepärast, et mul oli kohe visioon, kes mida tegema hakkab. Õppenõukogus ma olen nagu tutvustanud, meil on täpselt selline tööjaotus, et näiteks individuaalse arnegu jälgimise kaartide puhul. Kõik täpselt

teavad, mis on nende roll, mida nemad täidavad. Mida täidan mina, et kes mille eest vastutab. Sellesmõttes ma arvan, et päris hästi. Mis see oli? Väga edukas.

M: Mhm ja teine poolaasta?

S: Ikka väga edukas endiselt.

M: Mhm ja praegusel õppeaastal?

S: Ikka väga hästi, väga edukas.

M: Mhm, lähme edasi. Viies küsimus. Mil määral on jäänud püsima esmane tööjaotus?

S: Tegelikult see inimene, kes see HEVKO on saab järjest infot ja saab nagu pädevamaks selles seadusandluses ja töö spetsialiteedis, et tegelikult, mida pädevamaks saab või mida rohkem ta infot saab, seda rohkem tal neid tööülesandeid juurde tuleb. Aga ta nagu ise võtab neid tööülesandeid juurde, sellesmõttes, et kuna noh teistel ei ole ju nii palju informatsiooni kui on näiteks kooli juhtkonnal nagu selle HEVKO töö kohta, siis need ülesanded noh.../paus/ mida rohkem saab inimene teada, seda suuremaks kujuneb tema vastutus ja seda rohkem ta võtab endale ka neid ülesandeid, et ää.

M: Võib olla oskate veel välja tuua mis ülesanded on näiteks juurde tulnud?

S: No kui see PGS vastu võeti, siis ausalt öeldes minu meelest päris hästi ei olnud ka ministeeriumis ja mujal niiöelda pädevates instantides ettekujutus, mis see HEVKO on, mis ta täpselt tegema hakkab. Millised hakkavad olema need ülesanded, et see on kõik tegelikult väljatöötatud süsteem ja mh. Mis see teie küsimus oli, et millised on HEVKO ülesanded vä? /paus/ tegelikult mina näen, et see ametikoht on eraldi seisev ametikoht. Et tegelikult jätkuks ka meie koolis mm ühe ametikoha piires HEVKO-le. /paus/ et see on vastutusrikas ja väga mahukas töö. Et mm jah

M: Nii, läheme edasi. Kas valitud HEVKO on jäänud samaks?

S: On jäänud samaks.

M: Nii ja kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas.

S: Mhm. No meie koolis on välja kujunenud niimoodi, et meil on juba nagu ammu enne mind on siin töötanud sekretär ja tema siis kannab need EHISE-sse. Ja ta saab need andmed õppealajuhatajalt ja mina siis omakorda teen pean tihedat sidet siis tihedat sidet õppealajuhatajaga, et need andmed kirja saaks sekretärile ja sekretär kannab EHISE-sse.

M: Mhm ja üheksas ka viimane küsimus. Kes hindas hariduslike erivajadustega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul kui üldse?

S: Mhm. No me hindame niimoodi, et meil tuleb kokku selline ümarlaud, komisjon ja kuna tihti on niimoodi, et on et tavaliselt kuulub sinna õpiabi õpetaja, kes on konkreetset tugimeedet rakendanud. Õpilane on /paus/ okei. Võtame niimoodi, et näiteks need õpiabi saavad õpilased ja siis on seal ää mina olen, mm tavaliselt psühholoog. Vajadusel õppealajuhataja ja siis niimoodi koostöö käigus me seda hindame. Aga õpiabi puhul on muidugi niimoodi, et kõige olulisem on ikkagi vahetu õpiabi õpetaja hinnang oma /paus/ selle tugimeetme tõhususele.

M: Mhm.

S: ja muidugi tegelikult kui on selline suuremat sorti tugikomisjon koos, siis muidugi on oluline nii lapse enda kui lapsevanema seisukoht, sest laps on see, kes seda tugimeedet siis sai niiöelda, kellele seda rakendati, ja vanem on see, kelle nõusolekul seda tehti ja kellel on oluline roll selles koostöös.

LISA 6 Intervjuu – Kool B direktoriga

Kuupäev: 14.03.13

Koht: Kool B, kell 8.20-8.25

Pikkus: 5.28

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/paus/ - pikem kui 2-3 sekundiline paus kõnes

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 14.03.13

M: Esimene küsimus, kes määrati hariduslike erivajaduste koordinaatoriks 1.septembriks 2011.

D: Sotsiaalpedagoog.

M: Teine küsimus. Milliseid kaalutlusi peeti valikut tehes silmas? Hinnake kolme palli süsteemis. Üks punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju.

D: Ei oska kahjuks öelda, sest sellel ajal ei olnud mina koolijuht ja oli eelmine kooli juht. Mille-järgi tema seda siis valis.

M: Mhm, lähme edasi. Ja kolmas küsimus. Kuidas kujunes hariduslike erivajaduste koordinaatori määramise järgne tööjaotus? Kui sageli põrguti segadustele? Kas üks kaks korda, kolm nel, viis ja enam või mitte kordagi.

D: /paus/ Kui ausalt, siis ma ei saa sellest küsimusest aru. Kui ma praegu nüüd mõtlen. Tööjaotus? Siis selles mõttes, et mis ülesanded talle anti?

M: Jah, et kuidas jagunesid ülesanded. Tema või kellegi teise vahel, kes varem seda ülesannet võib olla täitis juba natukene.

D: Mhm.

M: Et võite selle aja jooksul vastata, kui teie olite tööl.

D: Ma arvan, et mitte kordagi. Jah.

M: Väga hea, lähme edasi ja neljas küsimus. Palun kirjeldage, kuidas edenes edeneb hariduslike erivajaduste alane tööjaotus? Hinnake ka kolme palli süsteemis. Üks punkt vähe edukas, kolm punkti väga edukas. A esimesel poolaastal.

D: Mm, kolm punkti

M: Teisel poolaastal.

D: Kolm punkti

M: Ja praegusel õppeaastal?

D: Kolm punkti.

M: Nii. Viies küsimus. Mil määral on jäänud püsima esmane tööjaotus?

D: Ee. Ma arvan, et ülesandeid on juurde tulnud. Selles mõttes, et kui see HEVKO määrati, siis oli suhteliselt segane, mis need tema tööülesanded on. Need olid küll paberi peale kirja pandud. Aga sellist reaalsust, et see inimene hakkab tööle. Need ülesanded selginevad ja ja tuleb juurde pidevalt kogu aeg kui sa seda tööd teed. Ja tänu sellele ma usun ka, et meie see koordinaator õppis eripedagoogikat, just lõpetas, et tal on endal nüüd see pilt selgem, et ta teab täpsemalt, mida teha seal. Et selles mõttes pidevalt muutub.

M: Mhm ja kuues küsimus. Mil määral on hariduslike erivajaduste koordinaatori esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?

D: Mm. Ma usun, et selline viiskümmend viiskümmend. Võib olla pooled ülesanded on samad, mis on ja siis ongi see teine pool on niimoodi sinna juurde kogunenud, täienenud.

M: Mhm. Aga võib olla, mis siis on muutunud? Võib olla oskate öelda?

D: Ee ...selles mõttes, et ümarlauad on juurde tulnud, Et selline just kolleegidega koostöö. See pool on just see, mis on juurde tulnud. Et ümarlauad toimuvad pidevalt, eripedagoogiga arutelud iga veerandi lõpus. Kõik lapsed arutatakse läbi, kes vajab, kes ei vaja. Õppealajuhatajaga on just see, et veerandi hinnete ja jooksvate hinnete jälgimine, et kas kedagi oleks vaja kuhugi panna. Inimeste vaheline koostöö on see, mis on juurde tulnud.

M: Mhm. Jah, nii. Seitsmes küsimus. Kas valitud hariduslike erivajaduste koordinaator on jäänud samaks?

D: Jah.

M. Kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

D: Ee. Õppealajuhataja.

M: Kas ta teeb ka koostööd hariduslike erivajaduste koordinaatoriga?

D: Väga tihedalt.

M: Kas on kaasatud veel kedagi?

D: Ee. Eripedagoog.

M: Mhm. Oskate veel kedagi nimetada?

D: Ei, noh. Klassiõpetajad võib olla mingil määral, aga suhteliselt vähe. Ja rohkem ei olegi kedagi.

M: Ja üheksas ühtlasi ka viimane küsimus. Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse hinnati?

D: Ma arvan, et õppealajuhataja ja sotsiaalpedagoog koos vaatasid neid asju üle ja ja hindasid.

M: Oskate öelda, mis mil määral koostöös teistega et? Eripedagoogiga?

D: No eripedagoogiga meil ongi see, et meie eripedagoog on lapsehoolduspuhkusel ja meil on asendusnimene, kes saab käia ainult ühe päeva nädalas. Noh tõenäoliselt see koostöö oleks suurem, kui ta oleks meil majas tihedamini. Et sellepärast jääb tema noh tihtipeale kõrvale. Et nii palju, kui ta majas on, nii palju tehakse. Aga jah. Et see on siiski õppealajuhataja eripedagoogi või selle sotsiaalpedagoogi roll põhiliselt.

M: Mhm, aga aitäh.

LISA 7 Intervjuu – Kool B õppealajuhatajaga

Kuupäev: 14.03.13

Koht: Kool B, kell 8.11-8.16

Pikkus: 5.15

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/paus/ - pikem kui 2-3 sekundiline paus kõnes

/emotsioon/ - naer, siiras tundepehang vm

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 14.03.13

M: Esimene küsimus. Kes määrati hariduslike erivajaduste koordinaatoriks 1. septembriks 2011?

Õ: Oli sotsiaalpedagoog.

M: Mhm. Teine küsimus. Milliseid kaalutlusi peeti valikut tehes silmas? Hinda kolme palli süsteemis. Üks punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju. Kuulumine kooli juhtkonda.

Õ: Ee, üks punkt.

M: B, töökoormus võimaldas.

Õ: mm, noh paneme üks ja pool. Kaks.

M: mhm. C, pädevus hariduslike erivajaduste alal.

Õ: Mm, kolm.

M: Ja D, head koostöö suhted nõustamiskomisjoniga.

Õ: Ee kolm.

M: E, muud kaalutlused. Kui on, siis palun täpsustada.

Õ: Kui meie seda HEVKO-t valisime, siis me mõtlesime, et see sotsiaalpedagoog puutub kõige rohkem nende hariduslike erivajadustega lastega kokku. Et tema käes on juba igasugused muud toimikud, siis nagu see osa ongi nagu tema hallata. Mis ei tähenda, et ta nüüd üksipäini seda rabab. Meil on koostöö. Siis on kõik asjad nagu ühe inimese käes, mitte mõõda kooli laiali.

M: Nii, kolmas küsimus. Kuidas kujunes teie hinnangul hariduslike erivajaduste koordineerija määramise järgne tööjaotus? Kui sageli põrgati segadustele? Kas üks kaks korda?

Õ: Mitte kordagi.

M: mitte kordagi, mmmm. Ja neljas küsimus. Palun kirjeldage kuidas teie meelest edenes edeneb hariduslike erivajaduste alane tööjaotus. Hinnake kolme palli süsteemis. Üks punkt vähe edukas, kolm punkti väga edukas. Ja esimesel poolaastal.

Õ: Ee, mm /köha/ ma arvan, et ma võin kõigi nende esimene-, teine poolaasta, praegune õppeaasta, kõigi kohta öelda kolm punkti ja väga edukas, et kui seda tööjaotust vaadata.

M:Nii, ja viies küsimus. Kas teate mil määral on jäänud püsima esmane tööjaotus, kui üldse?

Õ: /paus/ ee ma arvan, et ta on ikkagi jäänud püsima.

M: Mhm. Nii..ja kuues küsimus. Kas teate, mil määral on hariduslike erivajaduste koordinaator esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?

Õ: /paus/ ee mm ma arvan, et on jäänud muutumatuks. Selles mõttes, et noh, kui probleemide peale mõelda, neid ju tuleb juurde. Aga konkreetselt need ülesanded, mis just HEVKOI on, et need on ikkagi samad, mis on.

M: Mhm. Nii, lähme edasi. Seitsmes küsimus. Kas valitud hariduslike erivajaduste koordinaator on jäänud samaks?

Õ: On jäänud.

M: Jaa kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

Õ: Ee õppealajuhataja.

M: Õppealajuhataja. Kas ta teeb ka koostööd hariduslike erivajaduste koordinaatoriga?

Õ: Just.

M: Mhm. Kas andmeid saab veel kellegilt?

Õ: Eripedagoog, tähendab see, kes meil on nüüd logopeedina tööl.

M: Mhm.

Õ: Siis HEV koordinaator, õppealajuhataja me teeme ümarlaua, kus arutame läbi need õpilased, kes klassijuhataja arvates võiksid sinna ee nende HEVide hulka kuuluda. Ja siis, ja siis kui see ümarlaud on leidnud, et on tarvis talle siis mingit tuge, ee siis määratakse ja ja käskkiri ja EHISE-sse ja.

M: Nii, üheksas ühtlasi ka viimane küsimus. Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse?

Õ: Et meil käib see nii, et iga veerandi lõpus, et kõik kes nüüd õpiabi või kõneravi annavad teevad kokkuvõtte oma veerandi tööst, et kõik lapsed analüüsitakse ükskhaaval läbi. Mis on läinud paremaks, mis on läinud halvemaks, kui üldse on läinud midagi halvemaks. Ee siis ee mõeldakse, et kas nüüd järgmine veerand on tarvis midagi, kas siis juurde võtta või maha võtta. Ja täpselt sama asi käib ka õppeaasta lõpul. Et nagu neli korda aastas kogu aeg tehakse sellist koostööd ja arutelu.

M: Jah, aitäh.

LISA 8 Intervjuu – Kool B eripedagoogiga

Kuupäev: 03.04.13

Koht: Kool B, kell 13.02-13.09

Pikkus: 6.36

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/paus/ - pikem kui 2-3 sekundiline paus kõnes

/emotsioon/ - naer

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 04.04.13

M: Esimene küsimus. Kes määrati hariduslike erivajaduste koordinaatoriks 1. septembriks 2011?

E: Nii. Kui mina (B kooli) kooli tööle läksin, oli see hariduslike erivajaduste koordinaator juba määratud jaa see, kes määrati.

M: Ja ametikohalt oli ta?

E: Oligi, ma ei oska öelda, võeti uus inimene. Ma tõesti ei oska öelda. Aga põhimõtteliselt annab ta, tal on ka sotsiaalpedagoogi ülesanded.

M: Mhm. Teine küsimus. Teate te milliseid kaalutlusi peeti HEVKO valikul teie hinnangul silmas? Hinnake kolme palli süsteemis. Üks punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju. A, kuulumine kooli juhtkonda.

E: Kuna ma ei tea sellest valikust mitte midagi, siis ma ei saa sellele küsimusele üldse vastata.

M: Mhm. Lähme edasi. Kolmas küsimus. Kuidas hindate HEVKO määramise järgse tööjaotuse kujunemist? Kas teate võib olla mingit segadust, millele pörguti?

E: /paus/

M: Võis see olla mõnikord? Üks kaks korda? Võib olla rohkem, võib olla mitte üldse? Kuidas see sujus?

E: Sujunud on väga hästi. Segadustele ma küll ei näe, et on kuskil põrgatud, et. Põhimõtteliselt on töö täpselt selline ringiratast eripedagoog, klassijuhataja ja hariduslike erivajaduste koordinaator. Ei ole põrgatud küll kuskile segadustele.

M: Nii, neljas küsimus. Palun kirjeldage, kuidas teie meelest edenes/edeneb hariduslike erivajaduste alane tööjaotas. Et hinnake kolme palli süsteemis. Üks punkt vähe edukas, kolm punkti väga edukas. Ja esimesel poolaastal?

E: Esimesel poolaastal, siis ma ei oska öelda.

M: 2011, siis see sügisel, kui määrati.

E: Jaa, siis ma ei töötanud (B koolis) koolis.

M: Mhm. Aga võib olla oskate öelda teisel poolaastal.

E: teisel poolaastal. No tööle ma asusin sinna siis 2012 jaanuar.

M: Siis hakkabki.

E: /paus/. Mhm no loomulikult ta edeneb. Kui ma alguses sinna tööle läksin, siis mul olid lapsed niiöelda ette määratud, kes mulle gruppi tulevad. Aga edeneb ta sellepärast, et nüüd ma vaatan ja räägin ka klassijuhatajaga, kas on mõni laps, kes vajab veel abi. Ja siis me räägime kolmekesi läbi, kas ta vajab abi või mitte. Teeme selliseid ümarlaudu. Et loomulikult on ta, ma arvan, et väga edukas. Alati saab parem olla. Paneme ikka kaks punkti /naer/.

M: Mhm /naer/. Aga praegusel õppeaastal?

E: No võibki öelda sellesmõttes, et just praegusel õppeaastal, et teisel poolaastal, kui ma sinna tööle läksin, siis nagu me niiöelda tegime koostööd ainult see, mis väga hädasti nagu vaja oli sellesmõttes, et praegusel õppeaastal võib tõesti öelda, et on edukas, 2 punkti.

M: Mhm, aga kui nüüd teisele poolaastale ka need punktid panna, siis.

E: Ma võiks öelda, et algus oli selline üle kivide ja kändude. Paneme ühe punkti siis sinna.

M: Mhm.

E: Et on paremaks läinud siis niiöelda.

M: Mhm. Lähme edasi. Ja viies küsimus. Mil määral on teie hinnangul HEVKO esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?

E: No ma ei tea HEVKO esialgselt määratud tööülesandeid ja ei tea ka hetkel praeguseid tööülesandeid, siis ma ei oska sellele küsimusele vastata.

M: Mhm. Nii, kuues küsimus. Mil määral on teie hinnangul jäänud püsima esmane tööjaotus?

E: Ee no kuna ma ei tea tööülesandeid, mis on koordinaatori tööülesanded, aga see, mis on nagu meie tööjaotus on siis selline, et ää põhimõtteliselt ää grupid koostan mina koos klassijuhatajatega, siis me pöördume hariduslike erivajadustega koordinaatori poole, kes teeb ära paberimajanduse. Teatab vanematele, teeb need igasugused protokollid ja need. Et temal on nagu paberimajandus ja meil on siis niiöelda töö lastega. Et ma arvan, et see esmane tööjaotus on täpselt samamoodi püsima jäänud.

M: Mhm. Seitsmes küsimus. Kas valitud HEVKO on jäänud samaks?

E: Jah.

M: Mhm, kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHIS-e täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

E: Minu arust teeb seda õppealajuhataja.

M: Mhm. Oskate te ka öelda, kas ta saab andmeid ka HEV koordinaatorilt?

E: Kindlasti.

M: Mhm. Aga on veel keegi kaasatud?

E: Ee. Ei, ma tõesti seda ei oska öelda.

M: Mhm. Ja üheksas küsimus ühtlasi viimane küsimus. Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse hinnati?

E: Hindasime ümarlauas. Mina tegin oma kokkuvõtte ja tegelikult me teeme seda iga veerandi lõpus. Et mina teen oma kokkuvõtte, siis teeb selle kokkuvõtte ka veel eripedagoog ja me arutame koos läbi hariduslike erivajadustega koordinaatoriga, kus siis paneme koos siis ka niiöelda need eesmärgid paika, mis me siis edaspidi teeme, millele rõhku paneme ja mis iganes. Et põhimõtteliselt käib see ikkagi minu kokkuvõtte ja siis arutelu, mis edasi saab.

M: Aga tänan.

LISA 9 Intervjuu – Kool B sotsiaalpedagoog HEVKO-ga

Kuupäev: 14.03.13

Koht: Kool B, kell 9.37-9.44

Pikkus: 6.39

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/paus/ - pikem kui 2-3 sekundiline paus kõnes

/emotsioon/ - naer, siiras tundepehang vm

??? – kahtlus sõna õigsuses

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 15.03.13, 16.03.13

M: Esimene küsimus. Kes määrati hariduslike erivajaduste koordinaatoriks

1.septembriks 2011?

S: Mm...kooli sotsiaalpedagoog.

M: Teine küsimus. Milliseid kaalutlusi peeti hariduslike erivajaduste koordinaatori valikul teie hinnangul silmas? Hinda kolme palli süsteemis. Üks punkt mõjutas vähe, kolm punkti mõjutas palju. A, kuulumine kooli juhtkonda.

S: Mõjutas vähe ja ei kuulu.

M: B, töökoormus võimaldas.

S: Mõjutas palju.

M: C, pädevus hariduslike erivajaduste alal.

S: Mm..selle ma paneksin sinna kuskile keskele. Kahe punkti peale.

M: D, head koostöösuhted nõustamiskomisjoniga.

S: See on kindlasti üks ja vähe mõjutas.

M: Mhm, E, võib olla oli muid kaalutlusi. Et kui oli, siis palun täpsustada missuguseid.

S: /köha/ Ma arvan, et meie kooli puhul oli hetkel see, sellel hetkel see, et õppealajuhatajat otsiti, konkurss oli välja kuulutatud ja ja siis jäigi nagu, jäi see minule, sest et ää. Ää kuivõrd HEVid on sotsiaalpedagoogika õppes ka käsitletud ja tollel hetkel oli eripedagooge kolm, et siis nagu tundus, et võiks nagu üks olla, kes on sealt rühmast või nagu või noh sinna rühma juurde, kes neid tunde ise ei anna ja selles mõttes.

M: Kolmas küsimus. Kuidas hindate hariduslike erivajaduste koordinaatori määramise järgse tööjaotuse kujunemist? Kui sageli põrguti segadustele? Kas üks kaks korda, kolm neli, viis ja enam või mitte kordagi?

S: Mm... Ma ise ikkagi tahaks väga öelda seda mitte kordagi varianti, sellesmõttes, et meil on siin tööjaotust õppealajuhatajaga ja sellesmõttes koostöö sujub väga hästi, et /paus/ et seda tööjaotust nagu see kujunebki töö käigus ja koostöös õppealajuhatajaga.

M: Mhm, neljas küsimus. Palun kirjeldage, kuidas teie arvates edenes edeneb hariduslike erivajaduste alane tööjaotus? Hinnakse kolme palli süsteemis. Üks punkt vähe edukas, 3 punkti väga edukas. A, esimesel poolaastal.

S: Ee, esimesel poolaastal ma võiks öelda, et see üks punkt ja vähe edukas kuivõrd see roll ja kõik see asi oli alles kujunemas, et oli vaja palju juurde õppida.

M: B, teisel poolaastal.

S: Paneme siis sinna number kahe ja kuskile keskele.

M: Mhm ja C, praegusel õppeaastal?

S: Mm /paus/ ma arvan, et alati saab veel paremini. Paneks sinna kaks ja paneks kahele veel natuke juurde. Kahe ja kolme vahele kaks koma viis.

M: Mhm. Lähme edasi. Viies küsimus. Mil määral on teie hinnangul jäänud püsima esmane tööjaotus, kui üldse?

S: Mm /paus/ sellesmõttes on nagu muutunud, et see koostöö läheb järjest tihedamaks ja efektiivsemaks. Koostöö õppealajuhatajaga ja eripedagoogiga ja klassijuhatajatega, et kuivõrd mina olen endiselt HEVKO, aga ma näen lihtsalt seda, et ä ma ei tee seda asja üksinda.

M: Mhm, kuues küsimus, mil määral on teie hinnangul hariduslike erivajaduste koordinaatori esialgselt määratud tööülesanded jäänud muutumatuks?

S: /paus/ Mm, mmm, ma arvan, et need on suuresjoones ikkagi samad. Mis on muutunud on see, et ma olen ise vahepeal juurde õppinud ja oskan nagu täpsemalt näha või orienteeruda selles või HEV õpilaste vallas üldse. Et tööülesanded on laias laastus ikkagi jäänud samaks.

M: Läheme edasi. Seitsmes küsimus. Kas valitud hariduslike erivajaduste koordinaator on jäänud samaks?

S: Jah, on.

M: Kaheksas küsimus. Kelle tööülesandeks on EHISE täitmine hariduslike erivajadustega laste osas?

S: Ee, õppealajuhataja ülesanne ja see toimub siis koostöös HEVKO ehk siis minuga. Lihtsalt ütleme et temal on kasutaja, tema seda teab. Reaalselt me istume koos arvuti taga ja teeme vaatame koos nimekirja.

M: Kas kaasatud on võib olla veel keegi?

S:Ee, kasutajatest(???) on kindlasti see kooli sekretäril või siis ja direktor.

M: Nii, üheksas küsimus. See on ka viimane küsimus. Kes hindas haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamise meetmete rakendamise tulemuslikkust esimese õppeaasta lõpul, kui üldse hinnati?

S: Kes hindas? Ma vastan sellele, et ümarlaud hindas. Ja meie koolis toimub selle meetme rakendamise tulemuslikkuse hindamine iga veerandi lõpus. Ja on siis ümarlaud, kus siis olen mina HEVKOona, mina osadel juhtudel sotsiaalpedagoogina, õppealajuhataja ja siis vastavalt, kas siis eripedagoog või logopeed ja üldiselt on selline seltskond aga me kaasame ka vajadusel klassiõpetajaid, klassijuhatajaid ja aineõpetajaid.

M: Mhm.

S: Vastavalt juhtumile.

***LISA 10 Intervjuu – Kool A direktori ja õppealajuhatajaga, kool B
sotsiaalpedagoog HEVKO-ga***

Kuupäev: 24.04.13

Koht: Kool A, kell 14.28-14.47

Pikkus: 19.02

Kõnelejate tähised:

intervjueerija tekst – rasvases kirjas

vastaja tekst – tavalises kirjas

Tingmärgid:

/paus/ - pikem kui 2-3 sekundiline paus kõnes

/emotsioon/ - naer, siiras tundepehang vm

Transkribeerija: Merili Tšernjavski

Ümberkirjutamise kuupäev: 24.04.13

M: Nii, esimene küsimus. Kuidas ja kelle osalusel kujunevad sügiseti meetmete rakendamised, abistamisotsused? Kes osalevad ühisaruteludel?/paus/ Võite julgelt vastama hakata.

Õ: Kõigepealt igasuguse abistamise ettepaneku teeb aineõpetaja ja klassijuhatajad vastavalt sellele, kus klassis, mis kooliastmes see õpilane abi vajab ja siis hakkab see seda võrgustikku mööda liikuma, kas siis saadakse hakkama ainult sotsiaalpedagoogi abiga või logopeedi abiga või tuleb siis kogu tugivõrgustik appi võtta. Vastavalt sellele. Esmane algataja on kahtlemata aineõpetaja.

D: Pahatihti mitte sügisel vaid juba kevadel, kui õppeaastat kokku võetakse. Sügisel on ainult erandjuhtumid.

M: Näiteks kui tuleb uus laps või...

D: Uus laps või siis kui suve jooksul on kellegagi midagi juhtunud. Seda me ei oska ette näha.

S: Üldiselt see nimekiri on siis kevadel, kevade lõpus olemas juba. Ja meil on samamoodi, et aineõpetaja teeb esialgu mulle ettepaneku ja siis arutame täpselt samamoodi, keda on vaja kaasata ja siis klassijuhataja õppealajuhatajaga on see ühisarutelu. Tuleb lapsevanem juurde kui on vaja ja.

M: Mhm.

S: Ja siis juba vastavalt juhtumist, kui tuleb juurde laps.

M: Mhm. Mil määral ja mis hetkel sekkub HEVKO, õppealajuhataja, direktor?

/paus/

S: Meetmete rakendamise vajalikkusesse siis?

M: Mhm.

/paus/

Õ: Meil on see niiviisi välja kujunenud, et praegu aineõpetaja pöördub eelkõige sotsiaalpedagoogi poole, kes meil ongi see see HEVKO lühidalt. Ja siis kui aineõpetaja ja HEVKO vajavad, siis nad kutsuvad kokku tugikomisjoni, sinna kaasatakse veel klassijuhataja või aineõpetaja, õppealajuhataja. Enamasti ka lapsevanem. Meie koolis on tavaks direktori kaasamine ainult sel juhul, kui siis see tugisüsteem pole toime tulnud, et me püüame direktorit säästa teiste ametiülesannete jaoks /naer/.

M ja S: /naer/.

Õ: Täna meil oli just selline raske tugikomisjon, kus oli direktori kaasabi vaja. Aga üldiselt jah on tugisüsteemis siis koordinaatoril juhtiv roll ja tema otsustab, siis keda kaasatakse.

S: Mhm. Siis on see ka, et kui aineõpetaja pöördub HEVKO poole ehk siis meil minu poole, siis läheb see õpilase individuaalse arengu jälgimise kaart käiku.

D ja Õ: Mhm.

S: Läbi minu siis niiöelda aktiveerub ja siis õpetajad täidavad, Kogume andmeid teistelt õpetajatelt ja siis tuleb otseselt see HEVKO sekkumine vist ongi see, algab sellega, et kaart tuleb käiku.

M: Mhm. Kes otsustab, kui palju mahub, võetakse eripedagoogi või logopeedi individuaalõppele?

/paus/

S: Vastavalt vajadusele ütleksin mina. Tegemist on erandjuhtudega. Ja kui on vaja, siis on vaja. Seda et mitmele me hakkame seda pakkuma, seda numbrit me nagu ette ei võta. Meie väikses koolis on võimalik ka. Hetkel uusimmigrandid on need, kes vajavad kindlasti individuaalõpet. Siis seda arvulist piiri ei pane.

M: Aga üldjuhul, kes seda otsustab?

/paus/

Õ: Meil otsustab logopeed, kas on rühmaõpe või individuaalõpe. Eripedagoogid üldjuhul töötavad rühmaga.

M: Mhm.

S: Mhm.

M: Kes otsustab, kui paljud hakkavad käima eripedagoogi või logopeedi rühmaõppes?

/paus/

Õ: Ettepaneku teeb aineõpetaja ja otsustab õppenõukogu.

D: Ja selle piiri paneb ju seadus ette.

M: Kes otsustab, missugused individuaaltunnid toimuvad tundide ajal ja missugused pärast tunde?

/paus/

S: Suuresti on meil õppealajuhataja koostöös minuga ja lähtume tunniplaani. Ja muidugi sellest, et eripedagoogi meil iga päev majas ei ole. Sellest tulenevalt tunniplaani võimalustest siis.

Õ: Mhm. Sama. Tunniplaani tuleb vaadata ja loomulikult seadust tuleb järgida.

D: Vaatame, et nende õpilaste koolipäev ei läheks palju pikemaks kui nende kaaslaste oma.

S: Mhm. Ja kasutada neid tunde, kus saab võtta, et kunstiõpetus. Sellised tunnid, kus nagu nad saavad nagu individuaalselt koos õpetajaga neid töid nagu siis jooksvalt teha.

Õ: Mhm.

S: Et ei ole otseselt vajalik, et ta seal klassis oleks.

M: Mhm.

Õ: Me oleme seda taktikat rakendanud, et kuna enamasti selle ettepaneku eripedagoogi juurde suunamiseks teeb matemaatika õpetaja, siis on see rühmatund ka pandud mõnikord sinna matemaatika tunni peale, et siis nõrgemad lapsed on samal ajal eripedagoogi juures, kui ülejäänud klass on siis põhiõpetaja juures. Ja vahel käib ka eripedagoog matemaatika tunnis siis teiseks õpetajaks nagu abis seal.

S: Mhm. See on nagu siht kuhu tahaks ka jõuda, kui oleks eripedagoogi rohkem majas ja ei peaks tunniplaanis kinni olema.

D: Meil nüüd matemaatika õpetajad teevad eripedagoogidega hästi tihedat koostööd tegelikult, et ta ongi nagu põhimõtteliselt nendele õpilastele, kellel on need matemaatilised

raskused, loogiline mõtlemine ja niisugune asi. Nad tegelevad päris tõsiselt niisuguste küsimustega. Aga samas nad ütleme matemaatikat kui seda õppeainet võtavad läbi teiste meetodite, aga täidavad õppekava.

Õ: Meil on nagu sellesmõttes õnnelik seis, et meil ongi üks õpetaja teisel kooliastmel nende õpiabitundide peal. Sellesmõttes, et ta saab nagu hästi teha matikutega koostööd ja samas tal on nagu kõik lapsed ühe õpetaja käe all. See tagasiside saamine on hästi hea.

M: Mhm. Kes otsustab, missugused rühmatunnid toimuvad tundide ajal või peale tunde

/paus/

Õ: Ma tunnen, et see on nagu minu pärusmaa, eks ma tunniplaani järgin. Mina otsustan /naer/.

D: Seadus kirjutab ju ka ette mitu tundi võib olla, mitu tundi ei või olla.

S: Õppealajuhataja otsustab jah.

M: Nii, ja teine küsimus. Kes veenab, soovitab lapsevanemaid esimese, kes teisena taotlema HEV staatust?

Õ: Lapsevanemad kindlasti ei soovi seda staatust.

M: Mhm.

Õ: Et kui see on pigem nii, et meie teame seda mõistet, aga lapsevanemale pakub neid võimalusi lapse toetamiseks siis aineõpetaja, klassijuhataja, sotsiaalpedagoog.

D: HEV-koordinaatorist räägime.

Õ: Meil on ta ühes isikus, et jah.

D: Ja ütleme, et kui need eelnevad ei ole nagu suutnud lapsevanemat veenda, siis me püüame veenda kas õppealajuhataja või direktor. Rõhume alati sellele, et see laps on eriline ja, ja see laps on kindlasti väga andekas. Sest seda ta tihti ka on. Aga ta vajab teistsugust keskkonda ja meie ei oska temaga toime tulla ja sellepärast peab lapsevanem pöörduma abi saamiseks, kus me arvame, et ta võiks pöörduda. Ja reeglina kui me ikka lapsevanemale selgeks teeme, et tema laps on väga eriline, siis lapsevanem on väga huvitatud, et tema laps saab abi.

Õ: Meil ei olegi nagu eesmärk see, et teadvustada lapsevanematele seda staatust, vaid pigem lapsevanem enamasti vajab abi, vajab nõustamist. Ta ei tea tegelikult kuhu pöörduda abi saamiseks, et kui ta näeb, et mingid raskused, milleski ei tule toime. Siis enamus lapsevanemad on tänulikud selle nõustamise ja toetamise eest. Mitte see ei ole eesmärk, et vanemale selgeks teha, et tema laps on selles või selles asjas nõrk, vaid vastupidi, et teie laps on mingis osas eriline või tal on ühes või teises asjas vajaka jäämine, aga seal koolis tal oleks

võib olla parem, sest seal on vastavad spetsialistid olemas. Meil ei ole lihtsalt juba puht füüsiliselt võimalik siin 24 või 26 kõrvalt aidata last, kes vajab erihooldust, eriabi.

S: Esimesena see vestlus mm on minu kanda ja ma siiski veel ütleks, et rohkem minu kui sotsiaalpedagoogi kanda, et kuigi jah rolli mõttes HEVKO, aga see on selline teistsugune vestlus nagu lapsevanemaga, siis tavaliselt lapsevanemaga kahekesi, tavaliselt üks lapsevanematest tuleb kohale. Vestleme ja siis üsna samamoodi püüame seda nagu teekonda lahti selgitada, et kust need raskused on nagu tekkinud, kust need alguse on saanud. Ja selline nagu koos arutame ja mõtleme, et mis sellele lapsele võiks nagu kõige parem olla. Mm, siis üldiselt noh lapsevanemaid on kahesuguseid, kes on kohe nõus liikuma ja teised, kes vajavad mõtteaega. Siis järgmiseks tulebki, et kui on vaja aega lapsevanemal kohaneda ja see on loomulik, et on vaja. Järgmise sammuna kutsume kokku ümarlaua, et on siis mina, lapsevanem, klassijuhataja ja siis vajadusel õppealajuhataja. Ja siis sellisel juhul täpselt sama taktika, et meil on vaja näpunäiteid. Koolil on vaja näpunäiteid, et mida saada, et last aidata.

M: Kes veenab, soovitab lapsevanemaid esimese, teisena pöörduma nõustamiskomisjoni?

S: See on nagu sellisel juhul, kui me räägime, et HEV staatus on see meditsiiniline diagnoos on see selle sama vestluse juba üks osa. Kui me selle kätte saame, et siis võib olla vajadusel käime läbi nõustamiskomisjonist ja vaatame, mis sealt tuleb, kas lihtsustatud õppekava, individuaal õppekava vähendatud nõuetega. See on nagu selle vestluse üks osa.

/paus/

M: Kes veenab, soovitab lapsevanemaid esimese, teisena vajadusel suunama laps eriavajadustega õpilaste kooli?

/paus/

S: Nüüd olen see jälle mina, kes esimese ringi võtab et. Üldiselt see on selline nagu teekond lapsevanemaga koos, kui see otsus on nüüd kätte saadud nõustamiskomisjonist, siis kui sinna maani juba on jõutud, siis on sealt edasi juba päris lihtne toimetada. Siis seda teist vestlust ei ole vaja läinud siamaani.

M: Mhm.

Õ: Mhm ja jah see kõige raskem samm on sinna nõustamiskomisjonini viimine, et kui seal on juba käidud, siis see ongi nagu ukse avamine edasi. See ei ole enam raske, aga jah, see on kõik see sama sammude rada, mida siin on, siin on nagu ühe kaupa raske isegi vastata nendele küsimustele /naer/, sest sammud on järkjärgulised, eksju et ää ümarlauas võib arutada, seda et on vaja abi, ümarlauas võib arutada seda, et on vaja nõustamiskomisjoni, seal võib arutada ka seda, et nõustamiskomisjoni vajadust seoses uue koolitüübi valikuga. Ja nagu

siin sai ette nimetatud ka, et lapsevanemaid on nii erinevaid, et osadega kohtud ainult ühe korra ja ongi see lugu lahendatud, aga mõnda vanemat peab aasta läbi veenma ja tulemust paraku ikka ei tule ja, ei ole nii et üks samm ja teine samm /naer/ ja kõik on kohe niimoodi ilusti tõusvas joones, et mõnikord lihtsalt keerleb ühe koha peal.

D: Ja mõnikord on ka nii, et lapsevanem saab ka sealt nõustamiskomisjonilt selle otsuse kätte, et laps vajab teist koolitüüpi, aga lapsevanem ei nõustu kooli vahetusega. Ja ta ei nõustu ka lapsele individuaalse õppekava rakendamisega. Meil on olnud selliseid juhuseid. Niiet siin on nagu suhteliselt suur selgitus-ja veenmistöö ja mõnikord see ei anna tulemusi. Lapsevanem teab väga hästi oma õigusi, et on õigus piirkonna koolile ja tema tahab, et oleks tava õppekava järgi õppiv laps ja mitte midagi pole meil siin teha.

Õ: Meil käib nõustamiskomisjonis tavaliselt HEVKO kaasas ja tema kurb kogemus on see, et nõustamiskomisjon justkui tõmbab risti peale nii enda kui teiste tööle selle lausega, et aga teil on alati võimalus jätkata oma õpinguid seal, kust te tulete.

M: Mhm.

Õ: Et ee see paneb ikka nagu tagasikäigu väga paljudele vanematele, et kui mul on õigus, siis ta tuleb jälle, et ma tahan ikkagi siit saada toetust.

S: Mhm ja see üldine suhtumine ju ka, et erivajadused on tavakoolis, et see on see sama, mis nõustamiskomisjon viitab seal lõpus, aga seni kuni võimalusi ei ole, siis senikaua on minu meelest mõistlikum ikkagi lapsevanemal ise juba eelkõige siis jõuda oma lapsega sinna spetsiaalsesse kooli, kus on kogemused ja kus on spetsialistid.

D: Meie püüame siin alati lapsevanemale selgitada, et tema laps ei tunne ennast hästi selles klassikollektiivis, sest ta näeb, et teised on teistsugused kui tema. Kui ta näeb, et tema käitumine või tema tulemused on teistest tunduvalt kehvemad. Et püüame panna lapsevanemat sellesse rolli, et nad mõtleksid iseennast niisugusesse keskkonda, kus nad kogu aeg peavad tundma negatiivset tagasisidet, et teised on temast paremad, et kuidas ta seal niimoodi tunneks ennast. Reeglina siis ikka lapsevanemad natuke hakkavad mõtlema selle peale.

S: Jah see eduelamuse pakkumine lapsele sellises koolis ja teine asi, mida mina olen kasutanud on, et natuke sellist statistikat, näed et erivajadustega õpilaste koolist lähevad õpilased edasi kutsekooli ja olen õppinud seda, et see hirm nagu kaoks ära. See ei ole selline nagu tempel, et nagu jääbki viimaseks kohaks, kus see laps olla saab.

D: Et noh, meie peame küll tunnistama, et meil on koolis nii tugevad logopeedid, eripedagoogid, et niisugust et noh väikestest kõrvalkalletest nad saavad täiesti jagu siin ja nad teevad meeletu töö ära ja tõepoolest ütleme, et siit me nagu anname selle soovitus

nõustamiskomisjoni või teise koolitüüpi nendele lastele, kes tegelikult vajavadki kas siis Hiie kooli, et neil on väga raske mingisugune logopeediline probleem või siis näiteks Masingu kooli, et tal on tõepoolest nii suured käitumishäired. Meil on neid nii üksikuid, et me ei saa avada ka eraldi käitumishäiretega laste klassi, isegi liitklassi mitte, sest meil on neid üks või kaks.

Õ: Nad on, nad ei ole nagu sellesmõttes käitumishäiretega, et nad oleks pahatahtlikud, vaid et nad ongi haiged lapsed. See on see probleem. Sellepärast seda käitumishäiretega klassi ei saa avada, et meil ei ole pahatahtlikke lapsi, vaid kellel on nagu

D: Nad ei tule ise oma emotsioonidega toime. Esimese klassi laps ei ole ju oma olemuselt pahatahtlik, eksju. Ta ei tule lihtsalt toime oma emotsioonidega. See on nagu probleem.

Õ: Õpiraskuste pärast iseenesest me ei ole peaaegu, et saatnudki, pidanudki pöörduma mõne teise koolitüübi poole. Küll aga käitumiskeskustega, millega ei tule toime siin lihtsalt. Laps ei suuda oma emotsioone ja tundeid kontrollida. Mõned sotsiaalsed probleemid, mõned rasked kodud.

M: Mhm. /paus/ aga aitäh teile.

**Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks
tegemiseks**

Mina Merili Tšernjavski

(08.05.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose HEV-koordineerija isik ja ülesanded, mille juhendaja on Jaan Kõrgesaar,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 07.05.13

